John Carter Brown
Library
Brown University

Naerder Bedenckingen,

Over de zee-vaerdt/ Coop-handel ende Neeringhe/ als mede de versekeringhe vanden Staet deser vereenichde Landen/ inde teghenwoordighe Vrede-handelinghe met den Coninck van Spangnien ende de Aerts-hertoghen.

Door een lief-hebber eenes oprechten, ende bestandighen vredes voorghestelt.

Ghedruckt in het Iaer ons Heeren 1608.

Naerder Bedenckingen, over de tegenwoor-
'dige Vrede-handelinge met den Coninck van Spagnien.

GHelijcker wijs als in eenen ghemeynen brant die gene niet alleen tot het blusschen be hulpich zijn/ die de leeren rechten/water gieten/de naest ghelegene stoffe weyren/ waer door den brant soude mogen voorts loopen/maer oock de ghene die brant roepen / t'becken clincken/water aenbrenghen oft wijsen/waer het op't spoedichste te becomen is / ende oock die voornemelijck / die wt den reuck ende smoock ghewaer wordende/ waer t'vier begint te muyck en/sulcx waerschouwen den genen die de macht hebben om te connen blusschen : Ende dat het oock niet bekoorlijck en is/dat yemant / die het ghemeene perijckel siet/daer over soude ledich t'huys blijven/sich inbeeldende/dat die ghene/die tot het blusschen ghestelt zijn / van alles soo wel versien ende van het perijckel ghewaerschout zijn/datse sijner noch ander lieden hulpe niet van noode en hebben/maer dat een yder ter contrarien schuldich is toe te loopen / om te sien oft hy daer eenighen dienst oft hulpe souden connen doen : Also en heeft het my oock niet redelijck ghedocht dat ick in desen algemeenen brant mijns Vaderlants niet en soude toe loopen/om met mijne heessche stemme de stemme der roepende te versterkcken / met mijnen eemer waters/haren grooten plas te vermeerderen/ende met mijn ghetuygenis haer ghetuygenis des perijckels te bevestigen/om dat/ in sulcken gevalle (daer d'een roept : het meeste perijckel is hier/d'ander roept: het is daer) de blusschers te beter mochten verzekert zijn / waer het meeste perijckel is ende / t'selve kennende haer derwaerts voeghen / om de ghemeene schade te weyren.

Welcke consideratie door de liefde die ick mijn Vaderlandt toedraghe / my over eenighe Jaren heeft beweecht om de Penne inde hant te nemen / ende een Discours te maken / waer mede ick de lieden van mijn professie (namelijck de Coop-lieden) soude moghen beweghen om eene Compaignie op West-Indien op te rechten/om also de brant-stichters (die onse Vaderlant dus langhe inden gloet der Oorloghe hebben ghehouden) t'vyer in hare eyghene huysen te brengen/op dat/de wijle sy besich zijn om haren brant te lesschen/wy den onsen oock blussen mochten / ende ghebluſt zijnde / dat onse vyanden gheenen middel ofte stoutheyt en souden hebben om dien weder t'ontsteken/ende dat alsoo/ volgens het spreeck-woort/d'een mes d'ander inde scheede mochte houden.

T'welck onsen vyant oock ghewaer ghewordenzynde / heeft eenen anderen middel bedocht / ende siende dat hy door d'Oorloge onse Vaderlant niet en can t'onder brengen/soo went hy nu den Vrede voor/ meynende door den selven beter tot sijn vermeten te comen.

Maer alsoo my dunckt/ dat ick hier in oock eenichsins brant gheroken hebbe/ende wetende dat een cleyn voncke dickwils een groot vyer ontsteeckt / soo hebbe ick een Discours ghemaeckt tot waerschouwinge / oft het geberde dat

 ick

ick daer in erghens eene voncke aenwijſen mochte/die van andere niet ghesien en wierde: by welck Diſcours ick hebbe beweſen / dat het ſeer apparendt is/ dat de neeringhe met den Vrede ſeer ſal veruallen/ ende dat d'utghewekene ut de verheerde landen weder derwaerts ſullen vertrecken / waer door deſen ſtaet ſeer ſoude verſwackt/ende den Vyant verſterckt worden.

Ten anderen/hebbe daer by ten deele wederleydt d'opinie der ghener/die deſen Staet meynen te verſekeren/ alſmen de verheerde Landen liete inden ſtant daerſe nu in zijn/ſonder voor hare Privilegien/ofte voor der utgewekene vryheyt te ſpreken/ende hebbe ter contrarie bethoont/dat/naeſt God/de vaſticheyt van deſen Staet daer in ghelegen is/dat inde verheerde landen / d'oeffeninghe vande ghereformerde Religie beſproken worde/ de Landen in hare volcomene Privilegien werden geſtelt / ende alle nieuwicheden af gedaen. Doch alſo hier op noch eenige pointen ſtaen te conſidereren/die ick in t'voorſz. Diſcours niet aengheroert en hebbe/ſal de ſelve wat breeder verhandelen/ die deylende in vijf deelen te weten:

i. Dat door den Vrede de neeringe ſeer ſal vergaen, d'vvtgevveke-ne vveder vertrecken, ende conſequentelijc deſen Staet ſeer verzvvackt, ende den vyant ſal ghesterckt vvorden.

ij. Dat voor deſen Staet door den vrede geen vaſticheyt, voordeel, noch verſekeringhe en vvort vercreghen, blijvende de verheerde landen inden ſtant daerſe nu in zijn.

iij. Dat de meeſte verſekeringhe gheleghen is in der Nederlanders herten te vvinnen, die ſullen vercreghen vvorden, ſoomen hare Privilegien ende vryheyt voorſtaet.

iiij. Dat ſulcx met recht mach ende moet vertſocht vvorden, ende, by den vyant ghevveygert zijnde, geenen vrede en behoort gemaeckt te vvorden.

v. Ten laetſten, ſoo den vyandt ſulcx vveygerde: oft deſe Landen noch middel hebben om d'Oorloge langer te houden ſtaende.

Niet dat ick voorgenomen hebbe / over deſe punten ſubtijlick te diſputeren/ oft met veel exempelen der ouden te beveſtigen (waer toe ick my oock te zwack kenne) maer meyne voornemelijck te kennen te gheven/wat der utghewekene verſtant/ghevoelen ende begheeren in t'ghemeyn hier van is / latende andere oordeelen/oft ſulck begheeren redelijck zy oft niet.

WAt het vertreck der utgewekene ende t'verballen der neeringe belangt: alſo ick het ſelve in mijn voorgaende Diſcours in't lange hebbe verhandelt / eñ ut de principale Fondamenten vande Coopmanſchap/nature vande Coop-man ende Ambachtſ-man/als oock de ghelegentheydt der Steden/landen ende Rivieren der verheerde Landen ſulcx beweſen / ſoo ſal ick t'ſelve hier maer cortelijck aen roeren/ende met eenighe redenen beveſtighen.

Beſtaen.

Bestaende de neeringe ende Traffijcke / inden Coop-handel over lant/ende den handel over zee/waer van de handel te lande den rijckisten is / ende ghelijck als de rechte hant/ waer toe/ghelijck bewesen is/de verheerde Landen de beste ghelegentheyt hebben/daer by voeghende/dat Vranckrijck gelegentheyt sulcx is dat het meeste deel der Steden so bequamelijck connen wt de verheerde landen hare goederen crijghen als wt hare eyghen Zee steden / alwaerse eerst te water moeten ghebrocht worden/den risgo vander zee daer op geloopen / ende dobbele oncosten ende winste op moet betaelt worden / welcken risgo voor fijne Waren veel meer bedraecht als de Waghen-vrachten van t'selve 150. oft 200. Mylen wechs te voeren/ende al wort het ter zee gebrocht / soo moet het te lande noch veruoert worden.

Ende boven de bequaemheyt die de verheerde landen oock hebben om hare waren Winter ende Somer t'ontfanghen ende te versenden/soo hebben sy de Posten op alle plaetsen van Europa, t'welck een sake is daer den Coop-man veel aen is ghelegen/om d'eerste advysen te mogen hebben van t'ghene in andere landen passeert/om hen in t'coopen/ende vercoopen daer na te rechten.

Daer en teghen/ wanneer de Coop-lieden hier te lande advijs crijgen dat ergens eenighe Waren wel begeert zijn/ende die dan te water moeten versonden worden/ soo worden de schepen door contrarie wint menichmael eenige maenden langh van hare reyse verhindert ondertusschen verandert de merckt/ ende den Coop-man/die meynt 10. 15. oft 20. ten hondert aen sijn goet te winnen/ comt dickwils soo vele daer aen te verliesen/ick late staen/dat/als het verderfelijcke Waren zijn/de selve somwijlen tot niet comen/ daer den Coop-man/die sijne goederen over lant seyndt/ de daghen can tellen wanneer sijn goet behoort t'arriveren.

Wt het welcke / midtsgaders t'ghene in mijn voorighe Discours verhaelt hebbe/ghenoechsaem blijckt/dat de verheerde landen tot den handel over lant de beste bequaemheyt hebben.

Laet ons nu comen tot den Zee-handel / dien ick verghelijcke by de slincke hant om dat/ghelijck sy de dinghen wel aenvat / maer die aende rechte handt over gheeft/om door haer ghestiert ende ghebruyckt te worden / alsoo worden de goederen ter zee wel aengebrocht/maer moeten meest te lande-waert in vervoert ende geconsumeert worden: bestaende den selven Zee-handel inden Westerschen ende Oosterschen handel.

Wat den Westerschen handel aengaet/den selven is den rijcksten/alsoo meer fijne Waren derwaerts ghevoert/ ende van daer ghebrocht worden / als naer Oosten/dan den selven is van nu aen seer bedorven/overmidts de Francoysen Enghelschen, Schotten, Oosterlinghen als oock die vande verheerde landen op Westen sterck handelen/ alle welcke natien teghens malcanderen cladden: t'welck noch meer sal geschieden/wanneer die van dese landen derwaerts hare vrye vaert hebben/ende dat die vande verheerde landen hare goederen met minder oncosten daer sullen connen brenghen/diese/ als voorsz. is/oock tot leegher prijs sullen incoopen als andere / ende alsoo sal den handel ons in tijt van Vrede weynich profijts gheven ten aensien van t'ghene hy ons over 15. oft 20. Jaren gegeven heeft/wanneer wy dien meest alleen hadden/ende de Francoy-

sen, Enghelscheende die vande verheerde landen daer wtgesloten waren.

Het is oock te beduchten / dat de Spagniaerden den Coopliedèn/ Schepen ende goederen van dese landen nu ende dan quellinghe ende moeyte sullen aen doen/ende/so sy hun erghens in comen te misgaen / haer met alle rigeur handelen/oft oock valschelijck beschuldighen/haer/als den Wolf het Schaep/antijghen dat het t'water beneden strooms hadde trouble ghemaeckt / als hy soude drincken / alsoo sullen sy hun oock op legghen / oft/datse gelt hebben wt ghevoert /des Coninex Tollen/ende rechten ghenomen/schandael ghegeven/ oft diergheliicke / waer over dan de Coopliedèn ende Schippers ghevanghen worden / de schepen ende goederen aengeslagen/ ende men moet te hove solicite ren om die los te crijghen/zijt ghy ontschuldich/den Coninck gheeft u de beste woorden vande Werelt / ghy wort ontslaghen / maer ondertusschen vliecht de helft van Schip ende goet inde keersse / ende wort in oncosten gheconsumeert/ ende gaet soecktse dan in d'asschen / welcke saken wy dickwils hebben geexperimenteert.

D'enghelschen, als oock die van Embden, mogen ons hier in oock voor een levendich exempel dienen / die hare ghéledene schaden op eene ongheloofelijcke somme extimeren / sonder d'arresten ende andere quellinghen die den Spaigniaert de Schippers aen doet: waer door den Coopman sal vreesen eenighe Manifacturen van dese landen te seynden/oft in onse schepen te laden : ende die dese zwaricheden voor desen hebben ghevoelt / sullen altijt achterdencken hebben dat den Spaigniaert sijne oude kecken weder sal spelen / ende veel schepen ende goederen van dese landen in sijn lant hebbende/de hant daer soude mogen op leggen:om welcker oorsake wille de Coopliedèn oock liever inde verheerde oft neutrale /als inde vereenichde landen sullen woonen.

Eenighe zijn van ghevoelen dat den Spagniaert t'volck van dese Landen wel sal tracteren / daer ick niet teghen en hebbe/voor soo veel het schips-volck belanght/om die aen te locken ende in sijnen dienst te crijgen/waer aen hy geen ghelt en sal sparen/maer met de Coopliedèn/schepen / ende goederen en sal het soo niet toe gaen.

Die vande verheerde landen hebben oock de bequaemheyt datse hare schepen die van Westen oft Oosten comen/ inde Wielinghe connen laten in comen/ alwaerse in 24. uren na het arrivement haer connen avijseren/oftse die begheeren ghelost oft Oostwaert oft Westwaert voorts gheloopen te hebben / welcke bequaemheyt die vande Mase oft Texel soo wel niet en hebben.

Ick soude hier noch veel andere redenen by brenghen om te bethoonen / het voordeel dat de verheerde Landen in tijt van vrede hebben / als / namelijck de Spaensche ende Portugijsche Coopliedèn die daer woonen / de correspondentien diese daer hebben/ende anders meer/dan referere my aen mijn voorgaende Discours achtende dat daer in t'selve ghenoech bewesen hebbe.

Wat den Oosterschen handel belanght daer eenighe seer op staen/malcanderen wijs makende dat die ymmers in dese landen soude blijven / al ginghen de verheerde landen door den vrede weder open/ iae dat hy eer soude toenemen als af nemen : ick en weet niet wat redenen dat sy daer toe hebben/nochtans moeten wy dit oock wat naerder in sien.

Voor

Voor eerst is het dien van Amsterdam (die de voornaemste Oost-handelaers
zijn) genoech bekent/dat d'wtgewekene die in hare stadt woonen/na advenant
van hare quantiteyt soo sterck op Oosten handelen als d'ingheboorne / die in
Oosten Facteurs van hare natie hebben/ de welcke dien handel volcomelijck
verstaen / als nu die vreemde Coopluyden van Amsterdam na haer Vaderlant
weder souden comen te vertrecken / soo souden sy wt de verheerde landen oock
op Oosten negotieren: ende alsoo der vele Manifactueren derwaerts worden
ghesonden die inde verheerde landen beter coop zijn als hier/so moetmen daer
voor retouren brenghen in eenighe Oostersche Waren/ (want ghelt wort van
daer weynich ghebrocht) ende die hebbende soo moeten sy vercoopen beneffens
hare ghebueren/ende alfo sullen sy niet alleen haer selven maer oock andere lan-
den daer van connen versien.

d'Oosterlinghen die t'Antwerpen haer huys ende Privilegien hebben/ ende
in eenighe Jaren herwaerts niet en hebben ghenegotieert/die sullen oock soec-
ken haren ouden handel te restabilieeren/waer door dien handel in veel handen
sal ghediverteert worden/ende consequentelijck hier moeten afnemen.

Soomen hier op seght/ dat die van Hollant beter coop connen varen als die
van Zeelandt / oft die vande verheerde Landen: dat stae ick wel toe: maer dit
voordeel en hebben sy op de Oosterlingen niet/ twijffel oock/oft sy't op de ver-
heerde landen sullen behouden in tijt van vrede / ende oft het soo ware/so sullen
die van Vrieslant ende t'Noorder quartier/ sy lief op de wielinge ende Vlaem-
sche Kusten varen als op Amsterdam / ende weynich verschil inde vrachten
maken.

Jc ben ooc van gevoelen/dat d'wtgewekene vande verheerde landen/ elders
middel sullen vinden om in tijt van vrede/de Schepen/Ammonitie/Gheschut
ende victualie beter coop te becomen als inde vereenichde landen/ende/soo den
Vrede ghemaeckt wort sonder vryheyt voor de wtgewekene te bespreken/ datse
dan sullen trachten om van eenighe ander plaetsen op Oost ende West-Jndien
wt te reeden: t'welck sy onghelijck beter coop sullen doen als die vande veree-
nichde Landen/al waert oock een groot ghetal van Schepen / ende dat sonder
datse onder eens anders ghebeet oft authoriteyt sullen behoeven te staen/maer
vry ende haer selfs zijn.

Wat het vertreck vande wtgewekene belanght / hebbe t'selve in mijn voor-
gaende Discours ghenoech bewesen / want hebben in haer Lant eene schoone
Landouwe/ghesonde locht/goede wateren/ fraye bequame huysen/boven dien
de goede gheleghentheyt tot den Coop-handel/ ende de liefde die de Menschen
van naturen tot haer Vaderlant hebben salse oock bewegen/want is het waer
t'ghene men ghemeenlijck seyt/dat het quaet is in een quaet lant gheboren zijn
dewijle men altijt weder derwaerts wilt / veel meer salt aldaer plaetse hebben/
daert een goet lant is.

Jck hebbe oock bewesen dat de neeringhe hier ghedwongen ende als teghen
nature ghecomen is/ door t'sluyten vande verheerde Landen: nu t'ghene inde
nature ghedwongen wort / blijft niet langher als de dwinghende oorsake en
duert/ende/die op houdende/so keert alles weder in sijnen vorigen stant/t'welk
met diversche exempelen hebbe bewesen dat in desen deele met den Coop-han-
del

del oock staet te gheschieden/ onder andere met het exempel vanden Vrede tusschen Vranckrijck ende Spagnien, ende met de Stadt Antvverpen ten tijde van Don Iean d'Austria.

Het is oock een gemeyn gevoelen/ dat dese landen tot sulcken Rijckdommen ende welvaren zijn ghecomen / door de cleyne belastinge die sy altijt hebben gehadt / waer door de lijf-tocht ende de Manufacturen beter coop zijn geweest als in andere landen / t'welck den vremden Coop-man hier heeft doen comen/ die dan sijne Coopmanschappen oock heeft mede gebrocht / om datser niet seer belast en worden ende soo heeft d'een d'ander ghetrocken/ waer door het Lant is comen te floreren.

De vereenichde Landen sullen in tijt van Vrede oock eenighe belastinghen moeten dragen/waer mede den lijf-tocht ende Manifacturen sullen verdieren/ oft de wt eñ incomende goederen bezwaert worden / waer door de Coop-manschappen dan meer sullen moeten ghelden : waer wt dan sal volghen / dat dese Landen in neeringhe ende volck sullen af nemen/ ende dat den vremden Coopman/elders sal soecken sijne Waren te coopen ende vercoopen.

Eenighe seggen/datmen dit alles sal connen voorcomen/midts inden Vrede bespreekende/ dat gheene schepen wt der zee comende en sullen moghen na Brabant oft Vlaenderen varen/maer hier moeten Caye nemen/ende haren last breken/ende dat de schepen die van de verheerde landen ter zee-waert willen / hier oock eerst souden moeten lossen / ende dan sullen hare goederen met sulcken lasten bezwaerdt blijven / dat die vande vereenichde Landen hare Waren beter coop sullen connen gheven / als die vande verheerde landen. Hier op hebbe in mijn voorgaende Discours oock geantwoort/ende bewesen dat sulx den rechten wech is om de neeringhe ende Zee-vaerdt van hier te verdrijven / ende die van Brabant te bewegen om de Demer inde Mase te brengen/ ende wat voordeel dat sulx de Steden aende Mase soude geven can een yder bedencken.

Maer voornemelijc dient hier wel geledt/ oft dit die vande verheerde Landen niet en soude bewegen om eenighe duysenden aen Oostende te coste te leggen/ om met middelbare schepen so wel op een leech/als met het hooch water/daer in te moghen comen/ende voorts de vaert op Brugge ende Ghent/ also diepen ende wijden / datse met Heuden oft andere mindere schepen Winter ende Somer/die vaert tot Oostende souden mogen gebruycken/ waer door de schueringe inde Geule soo groot soude vallen/dat den dorpel/die nu daer voor leydt/sou de wech gespoelt worden / t'welck alsoo een vande beste Havens van Nederlant soude worden : Jae ick meyne / so de Geule can tot een enghde ghebrocht worden / daer den Vyant nu aen doende is / dat hy de diepte daer wel sal crijghen/ sonder de voorsz. vaert met artificie te diepen oft te wijden : nu wat schade dese landen daer door soude toe ghebracht werden/can een yder lichtelijck af meten T'is oock wel te ghelooven dat veel Visschers ende Boots-volck derwaerts souden gaen woonen om in Spagnien vryer te moghen varen.

Men moet oock niet meynen/dat den cost den lust soude doen vergaen/alsser anders eenighe hope ware/want heeft een eenighe Stadt van Brussel/om de becommeringhe te schouwen/ die die van Mechelen haer aen deden / haer niet ontsien/een vaert te maken van vijf oft ses mijlen lanck/daerse Bergen hebben

moeten

moeten doorgraben / ende die indien tijt ontrent 600. Duysent Croonen ghekost heeft/wat en sal het gheheele Lant niet doen/ om sulcken quellinge t'ontgaen?

Soo dat het hier mede gaen soude/ ghelijckmen ghemeenlijck seyt/die sijnen Neuse af snijt die schent sijn aenghesicht / also oock die sijne stroomen/havens/ eñ Revieren becommert / die veriaecht sijne neeringhe ende Zee-vaert/ende insonderheyt soude het die van Zeelant schadelijck zijn/die anders gheene vertieringhe en hebben van t'ghene wt der Zee comt/als over Brabant eñ Vlaenderen/ende/al wat den Roompot passeert/dat zijn sy quijt/want die van Hollant connen de landen over Rhijn ende voorts eenen hoeck van Duytslant genoech provideren: Ende al waer het soo/dat de goederen met Licenten belast waren ghelijck die ghene die op andere neutrale Landen versonden worden/soo soude daer mede welf' lants incomē verbetert zijn/ maer den Coop-handel oft neeringe en soude daer om niet te meerder wesen/want/of de goederen hier vercocht worden/oft datse voorts ghesonden worden op neutrale Landen/ soo souden sy daerom niet te min moeten de lasten betalen / ende also sal het coopen ende vercoopen (t'welck de neeringhe eyghentlijck is) even wel inde verheerde landen vallen. De schattinghen ende lasten moesten oock wel cleyn zijn / ofte anders sullen/als voorsz. is/de goederen eenen anderen cours nemen / want men weet hoe veel dat den Coopman doet om een of twee ten hondert te winnen/ick achte dat de Heeren der Admiraliteyt sulcx oock niet dan te veel en hebben gheexperimenteert / hoe dat veel lieden/om een half ofte dry quaert ten hondert te verswijghen / menichmael het geheel Capitael in groot perijckel hebben ghestelt: Ick late staen de Jalousien/partyschappen/ ende haet die daer door tusschen de Nederlanders soude ontstaen / alsmen door sulcken middel malcanderen de neeringhe soude willen ont trecken: Ende ick gheve oock te bedencken/ wat voet dat het den vyant gegeven ware om ons te beschuldighen ende sijner Ondersaten herten tot hem te trecken/ende die teghens ons op te hitsen / voorghevende dat wy alles deden tot eyghen bate ende profijt/ ende niet tot Vaderlandts beste.

Eyndelijck moetmen oock insien / hoe seer dat de huysen sullen comen van prijs te wijcken / soo een deel vande wtghewekene vertrecken / voornemelijck inde Steden die seer vermeerdert zijn/ende wanneer twee/ of dry hondert huysen in een stadt quamen ledich te staen / oft de selve niet terstont de helft en souden af slaen soo in huere als in coop/ t'welck nochtans den voornaemsten rijcdom der Steden is: waer door het in comen/ so voor de ghemeene saken als de particuliere/seer soude minderen: hier van souden ons vele steden connen tot exempel dienen / dan ick sal alleenlijck de stadt Antvverpen nemen / daermen/ sints het overgaen heeft moeten ghelt toe gheven om dat de huysen souden bewoont worden: een yder weet oock wel/hoe weynich dat de huysen voor het overgaen vande verheerde landen/ al hier zijn weert ghewe est/op welcken voet het apparent is weder te comen/al bleven hier noch veel wtgewekene in tlant/ want de Steden zijn seer vergroot/ ende eenighe de helft vermeerdert/zijnde de huysen beter in eene cleyn stadt tamelijc bewoont/als in eene groote qualijc bewoont.

Waer

Waer mede ic achte nu genoechsaem bewesen te hebben/ dat door dē vrede/de neeringe eñ d'wtgewekene van hier sullen vertrecken / ende also de landen van hare middelen eñ volc ten deele ontbloot/ eñ daerentegen den vyant sal gesterct worden/en dat ons sal over comen tgene den Propheet sept tot die van Ninive.

Nahum 3. 16. Ghy hebt meer handelaers dan sterren aenden Hemel zijn, doch nu sullen sy hē vvt breyden als Kevers ende daer van vliegen.

Dan yemant sal hier op moghen vragen / waer toe dit alles dient verhaelt / wat remedie datter teghen is / ende oftmen om eenighe steden hare neeringhe en s'Lants incomen te behouden / soude willen oft behooren in d'Oorloghe te blijven? Jck antwoorde/neen/ende dat sulcx mijne meyninghe oock niet en is maer ick houde dat eenen lijdelijcken Peys voor een goede Oorloghe behoort ghepreffereert te worden/doch dit moet ic in t'voor-by gaen daer op seggen/dat wy voor den aenvanck van dese Oorloghe hebben in eene seer ellendige slavernije ghesteten/ende onse misere ginck daghelickx wassende / sonder dat wy eenighe hope van verlossinghe saghen/maer onse Vaderlant is/met Godts hulpe/ door d'Oorloge daer van ten deele bevrijt. Dan/dat ick dese dinghen verhale/ is om te bewijsen hoe weynich voordeels ende versekeringhe dese Landen vercrijghen door den Vrede/ ende hoe datse haren vertoornden ende gecreydten vyandt haer voordeel over geven/ende t'selve quiteren/ op datmen oock niet voor eenen lijdelijcken Peys en soude aennemen/t'gene eenen strick is om ons in eene gheduerige slavernije ghebonden te houden. Maer laet ons voorts varen/ ende sien:

Oft voor dese Landen door den vrede eenighe versekeringhe ghegeven can vvorden, blijvende de verheerde landen inden standt daerse in zijn.

Nu/ alles watmen tot der landen versekeringe soude connen bedencken wort vervatet inde vryslellinge deser landen by hare Hoocheden/met Agreatie vanden Coninck van Spagnien: Dat wy altijt sullen gewapent blijven/ ende sulcken getal van Crijs-volck houden om onse vyanden wel getroost te verwachten: Inde verbinteníssen die wy sullen maken met de omliggende Potentaten: In het betrouwen dat den Spaigniaert sal sijn woort houden/ende/oft hy den Vrede wilde breken / dat die vande verheerde landen hem daer in niet en sullen te wille zijn: ende eyndelijck sal daer noch by voeghen/t'vertreck vande vreimde Soldaten wt den Lande

Wat belanght de vry-stellinghe ende Aggreatie: Jck en can niet bevinden dat desen landen in't minste eenighe versekeringhe/versterckinghe oft verbeteringhe daer door ghegeven wort: t'is wel waer / datter groot verschil is tusschen den Spaigniaert ofte hare Hoocheden/ voor Heeren vande Landen te bekennen oft niet te bekennen/maer daer mede en geeft den Spagniaert noch niet t'ghene ons toe coint/ick late staen/dat hy yets vanden sijnen soude geven / het heeft in d'eerste wel apparentie ghelijck oftet wat ware/te segghen/wy zijn nu vrye Landen bekent/ daer op den Spagniaert niet meer en mach pretenderen/ wy hebben daer wy om gheoorlocht hebben: T'welck verre van daer is / want wat zijn dit anders als woorden? ende ghelijck het Spaenschen spreeck-woort

sept

sept: Palabras el viento las lleve, dat is: Den wint voert de woorden wech/ hy sal d'Agreatie teeckenen/ dan hebben wyse int parckement /maer wat verseeckeringhe / dat hy oft syne nacomers sullen haer woort houden? dan t'is veel meerte glooven dat hy in desen soeckt het Italiaens spreeck-woort in t'werck te legghen: Dateli tutto,& pigliateli tutto, dat is: Gheeft het hem al / ende nemet hem al.

T'schijnt ooc wel / dat den Spagniaert syne reputatie hier in wat te cort doet/ maer wat vraecht hy na eere/ als hy mach profijt doen? ende can hy door dien middel tot syn vermeten comen / so salt hem by vele politiquen tot grooter eeren gherekent worden: ende/ghenomen dat syne reputatie te cort gedaen wort wat winnen wy daer mede anders/dan dat wy synen haet tegh ens ons meer ende meer ontsteken/ende syne begheerlijckheydt vermeerderen om ons onder syne clauwen te crijghen/ende synen moet aen ons te coelen?

Men weet ooc wel hoe verre dat de beloften van t'huys van Spagnien streecken/die van over de hondert Jaren herwaerts openbare professie schijnen ge daen te hebben van niet te sullen houden tghene sy beloven/alsse maer voordeel daer by en meynen te doen/ende dat niet alleen aen ons/die sy voor ketters ende rebellen zyn houdende / maer selfs aende Roomsche ghesinde Potentaten soo wel hare bloetverwanten als vremde / ghelijck sulckx by de Historien van Italien, Duytschlant, Vranckrijck, ende voornemelijck deser Nederlanden/ met veel hondert exempelen soude connen bewesen worden: ende dat hem nemmermeer oorsaken en ghebreken om t'Oorloghen / daer van connen Vranckrijck, Enghelant ende Duytschlant ons tot versche exempelen dienen.

Eenighe seggen/dat d'omligghende Potentaten daer by sullen sien / dat wy een goede cause hebben: ende dat wy tot noch toe een rechtveerdighe Oorloghe gevoert hebben/ ende/soomen met den Spangniaert weder moeste in Oorloghe comen/soo salt onse sake rechtveerdighen : maer t'waer seker een arm Recht als wy anders gheen en souden hebben / dan t'ghene ons door t'woort vande Coninck van Spaignien soude ghegeven worden: ende wie is het doch vande omliggende Potentaten/die maer in t'minste eens heeft hooren spreken van onse Privilegien/ ende op wat conditien wy onse Heeren hulden die aende gerechtichept van onse cause heeft ghetwijffelt / ofte ghelaten met dese landen in verbont te treden/en die t'assisteren? Want hebben die van t'Keyserrijck Vranckrijck, Enghelant ende Denemarcken eertijts/ende noch corts die van Sweden recht ghehadt/om hare Coninghen af te setten/hoe veel te meer hebben dese landen dat recht teghen hare Heeren? Soo yemandt wilde segghen dat den Spangniaert onse Privilegien niet en heeft geviolcert / noch teghens ons misdaen/waerom wy hem soude moghen verworpen / dat ware even so veel als te willen ontkennen dat de Sonne claer is / derhalven en achte ick sulcke gheene ant woorde weerdich.

De Spaensche Paus-ghesinde Vorsten en sullen om der Agreatie wille dese landen niet meer vry / noch onse cause voor goet bekennen / als te voren / noch ons daerom assisteren/ maer ter contrarie sustineren/ dat wy den Coninc daer toe hebben ghedwonghen/ ofte dat hy anders apparent was alle syne Landen te verliesen / ende dat hy daer aen niet en is ghehouden: want boven den ghe-

meynen stimmen Constancen regel (namelijck datmen den ketters gheen gheloove en moet houden) soo hebben sy noch veel andere cromme regels (die haer de Jesuiten inde hant steken / diese van haeren Vader ontleendt hebben / ende daer sy hen teghen ons moghen mede behelpen) waer teghen dese Agreatie even soo veel soude helpen/als het gerammel van hare Clocken tegen den donder / t'quispelen van haer Wy-water teghen den Duyvel/ ofte haers Vaders (des Paus) Bullen teghen de Helle: ten ware datmen den Spagniaert, als hy hem tegens ons quame te vergrijpen/terstont d'Agreatie voor den neuse leyde: soo soude hy van schaemte veranderen / ende soo roodt worden als een Tenne schotel.

So dat ick tot noch toe daer by gheen verlies voor hem/noch voordeel voor ons en can speuren / maer ter contrarien / soo isser voor hem niet alleen groote versekerheyt maer oock profijt in ghelegen / want daer mede soo wort by hem ende de sijne terstont besloten(ende Godt gave datter onder ons oock niet eenige en waren die daer toe stemmen) segghende: wy worden voor vrye Landen bekent/ende en willen gheene Wetten in ons lant gestelt hebben / maer die regeren na onsen sin / alsoo en moghen wy oock gheene Wetten in sijn lant stellen/ maer hem laten regeren na sijnen sin: Dan hier onder leydt een vande voornaemste Schorpioen-steerten verborghen / daer dese Agreatie mede verciert comt/ sonder noch andere die by my ende den meestendeel van mijns ghelijcke/ namelijck ghemeene lieden / niet ghesien en worden / dewijle dat (soo doende) onse cause / ende die vanden vyant als ghelijck ghemaeckt wort/ ende in eenen graet ghestelt: ende alsoo souden de Heeren Staten quiteren alle de gherechtichheyt die sy aende verheerde landen hebben/ende laten den Spagniaert in sijne conquesten/die hy op de vereenichde landen ghedaen heeft/ paysibelijck domineren/ende sijne banieren in teecken van sijne victorien oprechten /daer mede te kennen ghevende/dat hy de E. Mogende Heeren Staten der vereenichde landen heeft ghedwongen af te staen van haer goet ende loffelijck voornemen/ t'welck was / d'Oorloghe te continueren tot den eynde toe / niet alleen voor eenighe Provintien/ maer voor alle de Nederlanden in t'generael / tot vryheyt vande goede ingheseten beyde na ziele ende lichaem.

Wt al t'welck ghenoech blijckt / dat den Spagniaert de Agreatie gheeft tot sijn eyghen versekeringhe ende niet tot d'onse / want hy soude daer mede niet alleen vercrijgen het paisibel bezidt vande verheerde Landen (welcke zijn het voornaemste deel deser Nederlanden/die hy so door gewelt als verraderijë heeft geusurpeert) maer ooc weder het recht over de selve/dat hy door sijne mis-handelinge heeft verloren/ grootelijcx tot na deel van dese landen/ ende voornemelijck der armer wtgewekene/die hier door tot eeuwige ballingen wt haer lieve Vaderlant worden ghemaeckt/ende wort de hope oock schier af gesneden / dat Nederlant nimmermeer weder in vryheyt tot een lichaem soude comen / maer wel is te vreesen / dat het weder onder het tyrannich jock soude moghen vallen. Ende tot hier toe en vinde ick noch gheene versekeringe: latet ons nu sien oft de vreedsame wapenen meerdere oft betere sullen gheven.

Om dan door de wapenen eenichsins versekert te blijven / soo sullen wy op het minste moeten onderhouden ontrent 18, oft 20. duysent mannen te peerde

ende

ende te voet / soo om de Frontieren wel te besetten / als om de quaetwillighe Paus-ghesinde in dwanck te houden / ende den vyandt op de handen te sien / die in de verheerde Landen altijt middel heeft om t'sijnen believe volcx ghenoech op te nemen / ende sijne Garnisoenen in Italien, als / tot Milanen, Napels, Sicilien ende Bourgondien (daer hy ordinaerlijck 30, ofte 40. duysent mannen hout) de helft te versterken die hy in corten tijt can by malcanderen crijgē / sonder dat wy t'selve schier connē wetē / jae oot onder t'dexel van in Italien, Duytschlant ofte elders Oorloghe aen te nemen / de selve inder haest op de Frontieren brenghen: t'welck wy niet en connen beletten / ende waer teghens wy t'aller stont moeten versien blijven.

T'is oock wel te ghelooven / dat hy dickwils sal valsche gheruchten stropen / ende dreyghen / ghelijck oft hy van sinne ware d'Oorloghe teghens ons te beginnen / om ons op meerdere costen te iagen / of / als wy versuymich waren ende sulcx inden wint sloegen / over ons te brengen / t'gene den iongen over quam / daer de fabel van Esopus van segt / die met sijn onnoodich roepen veroorsaeckte / dat de Herders daer niet op en achteden als het ongeluck daadelijc quam / alsoo soude hy oock dickwils dreyghen ende ten lesten slaen / alsmen daer minst op dencken soude.

Ende my dunckt dat de landen in tijt van vrede meer sullen belast zijn met 20. duysent mannen in dienst te houden / als inde Oorloghe met 50. duysent mannen: want door de quade neeringhe ende dat slants vruchten wat beter coop zijn ghweest als de voorleden Jaren / hebben de Pachten vande consumptie veel min wtghebrocht als voor desen / welcke veranderinge ick gisse op een vierde deel of / latet het maer een seste deel wesen: Eñ nu een seste vermindert zijnde / daer eer meer volcx in dese landen is ghecomen / alsser wt vertrocken is / wat sal het wesen soo de neeringhe meer comt te vervallen / ende d'wtghewekene te vertrecken? so sal het schier op de helft comen / ende in tijt van vrede soo sullen de landen niet over de helft vande belastinghen connen draghen / daerse nu mede belast zijn / oft de goede ingheseten souden inden grondt bedorven worden / alsoo de naburighe Landen weynich ofte niet en gheven / ende apparentelijck sullen hare Hoocheden oock alle lasten so veel af doen alst haer mogelijck is / om hare Landen te verbeteren / ende dese Landen te verzwacken / soo soude dan het incomen maer het vierendeel blijven van dat het nu is / want / de helft minderende de lasten blijvende / soo blijfter maer het vierde deel als de lasten de helft ghemindert worden / al trocken wy oock noch al eenighe contributien ende Licenten: Ende alsoo is het apparendt dat dese vereenichde Landen sullen comen inden standt ghelijck voor de troubelen / ofte daerse in waren voor het overgaen van Brabant ende Vlaenderen.

Oft nu de voorsz. 20. duysent Mannen sullen connen onderhouden worden (midtsgaders andere lasten / soo van Fortificatien / Ammonitien / Vivres / Capiteynes entretenus / recompensen vandiensten / als tachterheden / ende Interesten gesuyvert eñ betaelt met het resterende vierde deel / het selve laet ick de reken-Meesters rekenen / maer my dunckt dat het spade sal

 by

spade sal by comen / ende soo den vyant van binnen een Jaer vijf oft ses d'Oorloghe weder begint/waer geraken wy weder aen middelen/ ende hoe salmen de ghemeente weder tot het gheven brenghen ? Ick gheswyghe de ongheloofelijcker sorge die de regeerders sullen op den hals hebben / om des vyants Menees ende practijcken te voorcomen/die hy/ so door sijne Favoriten als de Jesuiten/ die door het lant sullen loopen/sal soecken aen te rechten. So dat desen vrede sal bynaest zijn gelijc den Vrede die eene belegerde Stadt heeft/ die den Vyant van buyten vast besloten hout/ ende sich in sijne loop graven bedect houdende/daer gee gewelt op en doet met schieten oft stormen/ maer ondertusschen die ondergraeft, waer mede sy meer schade lijdt ende perijckels loopt in eene dach/als of hy daer thien daghen op schote/even alsoo ist hier oock : want wie sal dat ghesnor van Jesuiten/in tijt van vrede comen verhinderen hier in t'lant te come? ende daer hare mynen te maken daer sy seer constich van zijn/ende alle andere gravers daer in te boven gaen / want sy schier soo haest eenen gheheelen Staet souden connen onder graven ende doen vallen/ als andere myneurs eene stadt/ exempel aen Vranckrijc,Hongeren ende Polen, daerse niet alleen den Keyser/ende de Coninghen seer na hadden wt gegraven, maer hen selven mede.

Soo dat het eenen ellendighen Vrede soude zijn / daermen in gedurige sorge soude moeten blijven/ende de Gemeente met sulcken zwaren lasten bezwaren sonder dat de Landen daer eenich voordeel by souden doen/maer Slants in comen soude gheconsumeert worden / sonder hope van profijt / ende noch soudemen weynich versekeringe hebben/ende veel min als inde Oorloghe. Nu moeten wy sien oftmen met d'omliggende Potentaten beter sal versekert zijn.

Dit heeft wel wat meer schijns/maer min vasticheyt: want ghenomen/wy maken een verbondt met d'omliggende Potentaten/als Vranckrijck, groot Bretaignien, Denemarcken ende eenighe Duytsche Vorsten/die sullen beloven/dat soo den Spagniaert ons d'Oorloghe weder wilde aen doen/t'sy binnen een Jaer ses oft acht / oft langher (want t'en comt hem op een Jaer oft twee niet aen / alsoo sijne simulatie ende patientie groot is / om te bedrieghen oft te verrasschen/ende hy weet sijne verraderijen wel te laten rijpen) datse ons sullen assisteren met een seker ghetal van volcke/ oft de wapenen met ons teghen den Spagniaert aen nemen : dit ware wel goet als het so geschieden mochte/ maer goede borghe waer goet dat het ghescheiden sal / ende / oft sy het niet en deden/ sy zijn ons te machtich ende te groot/om haer daer toe te dwinghen/ maer alsmen in siet dat niemant en hinckt van een ander Mans zeer (volghens t'ghemeyn spreeck-woort) soo isser grootelijcx aen te twijffelen / alsoo d'experientie ons leert dat de Vorsten eens wt eene zware Oorloge ghescheyden zijnde/ daer seer noode weder in comen / om de groote lasten ende perijckelen diese mede is brenghende / want al heeftmen de Coninghen van Vranckrijck ende Enghelant na t'leven ende na de Croone ghestaen / nochtans en zijn sy noch niet connen beweecht worden om de wapenen teghen den Spagniaert weder aen te nemen.

Nu/genomen datse ons eenich volck toe schicken / oft oock de wapenen met ons willen aen nemen/soo moetmense eerst waerschouwen / daer wort op gheraetslaecht/de Ghesanten oft Courriers loopen over ende weder / daer vallen

disputen

isputen/oft gheraden is oft niet:geraden zijnde / soo moet het volck ghelight worden/ende over gesonden/maer eer dickwils Mey comt / so is hengst doot/ ende/soo den vyant ons ondertusschen een Frontier stadt oft twee quame af te nemen / ick gheve te bedencken / hoe diep dat hy terstont den neuse inden pot soude steken / het soude oock te besien staen oft het secours / dat ons dan soude gesonden worden/ so machtich ende van so goeden Crijs-volck soude wesen/als onsen noot wel soude verheyschen / ende oft de Vorsten dat soo langhe soude willen continueren/als wy wel souden wenschen.

Want soo wy (nu d'omligghende Potentaten onse cause aen nemen / hulpe ende assistencie doen / ende / na men seght/ noch meer doen willen alsse tot noch toe ghedaen hebben) de Oorloghe niet langher en connen mainteneren / ende dat wy(na eenigher lieden segghen)als nu op der Vorsten beloften ons niet en moghen verlaten / veel min sullen wy t'selve over vijf oft ses Jaren moghen doen/als mogelijc door het sterven van eenen Salomon / eenen Roboam soude moghen in sijn plaetse comen/oft vyantschap ontstaen tusschen die nu vrienden zijn ende willich ons te helpen / ende dat ter contrarie door houwelijcken oft andersins vrientschap soude moghen vallen tusschen de ghene die nu t'samen vyanden zijn/die ons dan ghelijckelijck souden d'Oorloghe aen doen / ende soo wy niet versekert en zijn met de hulpe die ons dadelijck ghedaen wort / ende daermen niet en can aen twijffelen (want wy ghevoelen t'selve / en t'is voor de heure) veel min sullen wy ons moghen verlaten op het gene dat binnen vijf oft ses Jaren sal moghen gheschieden. T'welck oock voor antwoordt dient / op t'ghene men seght / dat d'omligghende Potentaten in tijt van vrede oock souden contribueren om onse Garnisoenen te betalen : dit mach wel belooft worden/maer t'heeft seer weynich apparentie / dat de omliggende Vorsten in sulcken lasten souden willen continueren / alsse anders gheen voordeel daer by en souden doen.

Wort dit verbont met d'omligghende Potentaten ghemaeckt met conditie dat/soo den Spaigniaert yemant vande Bontgenooten aentast/dat die andere al t'samen / oft ymmers wy / die sullen moeten assisteren oft d'Oorloghe met hen aenveerden / soo hebben wy den Vrede soo langhe als het yemandt vande Bontghenoten belieft/ende/ die de wapenen teghen den Coninck van Spaignien aen nemende/so is onsen vrede oock ghebroken.

Hier dient oock wel aen ghemerckt/dat een deel vande lant-saten van nu aen niet seer Oorlochs ghesint en zijn/ende datter veel zijn/die geerne Roosen plucken sonder haer inde doornen te steken/ ende Visch eten sonder hare pooten nat te maken/als Wederdooperen ende libertijnen : Ick laet staen / de Paus-ghesinde die desen Staet vyandt zijn/ende andere die meer achten haer particulier profijt als het ghemeen beste ende dient niet en raeckt wiens huys dat brant alsse hun moghen aen de Colen warmen.

Het is oock te vreesen dat eenighe Landen/die Frontieren zijn ende blijven/ niet lichtelijck en sullen tot de wapenen comen / soo datmen sijn woort aen de Bontghenooten in desen niet wel en soude connen houden/ de welcke daer over dan souden t'onvreden wesen / diemen nochtans niet en mach vergrammen/ want alsoo wy hare hulpe van doen hebben/ moeten wy altijt de minste wesen

ende

eñ/ gelijcmē gemeenlijc secht by haer met den hoet inde hant staen/so lange als Nederlandt verdeylt blijft: daer beneffens is het oock te vreesen/ dat de Frontieren so noode weder sullen tot de wapenen comen/dat het wel mochte te laete wesen/ eerse die aenveerden sullen/ soo dat ick hier in oock noch geen versekeringhe en can vinden.

Soo moetmen dan sien oft in het woordt vanden Coninck van Spaignien wat meerder versekeringe te vinden is/ende inde Staten vande verheerde landen/ende oft die hem souden willen verhinderen als hy qualijck wilde.

Voor soo veel de beloften ende t'woordt vanden Coninck van Spaignien eñ zijnen Raet aengaet: Ick hebbe hier boven daer van eenichsins ghesproken van d'aggreatie handelende/ende bewesen hoe weynich het selfde te achten is/ ghemerckt de trouloosheyt daerse langhe jaren mede hebben om ghegaen: soo dat als ick die al soude willen verhalen/ t'selve niet alleen een discours en soude moeten wesen/ maer selfs soo grooten Boeck dat hy den Leser verdrietich soude vallen: derhalven sal my in dien afgront niet worpen/ daer ick nimmermeer en soude wt gheraken/zijnde hare ontrouwe noch in verscher ghedachtenis/soo dat wy aen die syde weynich steunsel hebben / ten ware datmen wilde ghelooven dat den Spaigniaert den man niet meer en is die hy plach te zijn/ maer dat den Wolf in een Lam verandert is/ t'welck eenighe apparentie soude hebben/alsmē seyde eenē Vos/want die hebben wat meer gemeenschap t'samen/men mochte oock aen eenige wilde menschen wijs maken/dat den Spaigniaert sijne beloften niet en sal breken al siet hy daer eenich voordeel by / dan die moesten ergens inde wterste hoecken van Tartarien woonen / want die van Oost oft West-Indien, als oock die van Africa, souden sulcx niet ghelooven want hebben te veel exempelen ter contrarien ghehadt / maer dat wy souden ghelooven dat dien Lupaert sijne vlecken sal veranderen/dat ware ons selven moetwillich bedrieghen.

Derhalven soo moet dit by ons vastelijck gheloofft worden / ende en mogen ons oock niet inbeelden / dat den Spaigniaedrt yedt anders voor heeft / als ons eenich voordeel af te sien/ende ons te bedrieghen / t'sy int corte oft int lange/ ende onse neeringe / Zee-vaert/ Schepen/ Boots-volc / middelen ende welvaert t'ontrecken/wel wetende dat onse oude geoeffende Soldaten binnen vijf oft ses jaeren verre sullen te soecken zijn/ want den eenen wort out/den anderen sal comen te sterven/sommighe sullen wt den dienst scheyden/ende die noch een couragieus herte in t'lijf hebben/sullen hen elders in dienste begeven daerse hope hebben van geoeffent ende gevoordert te worden/ want/het is wel der Moenicken leven/haer in hare Cloosters in luyheyt eñ ledicheyt doot t'eten /maer niet t'leven van een couragieus Soldaet/die/ongheoeffent blijvende/dick wils soo beroest wort als sijne wapenen selfs.

Dan / om te sien wat den Spaigniaert met den Vrede voor heeft / en sal ick daer toe d'exempelen niet verhalen van de voorgaende Vrede-handelingē/d'afgheworpene brieven van Don Iean ende meer diergelijcke oude ghesschiedenissen/die nu meest al vergeten zijn / maer comen tot het yser daer het yser in gesmeet is/daermen desen Vrede van maken wilt / t'welck zijn de Brieven van Lipsius, Taxis ende andere/die desen Achitophels raet den Coninc hebben ghegheven

gheven dat hy op sijne reputatie niet en behoorde te sien/om ons tot den Vrede te brenghen/t'welck den eenighen middel is om ons te bedriegen ende te dwinghen/ende om te sien hoe dat die Roomsch-gezinde aen haer woort ghebonden zijn/tselve getuycht de disputatie die het voor-ledē jaer 1607. in Iulio tot Loeven is ghehouden/ende in druck wt gegaen/daerse heel Catholijckelijc besluyten dat den Peys mach verworpen worden/als hy der Catholijcker Kercke leere oft goede zeden schadelijck is/ende dien/ gemaeckt zijnde/ datmen hem niet alleen en mach/ maer ter ghelegener tijt oock moet breken:ende daer by sietmen watse inden Schilt voeren.

Maer om noch naerder te sien hoe datse dese lesse van oudts wel hebben onthouden/eñ cortelingh noch gerepeteert/eñ oftse haer woort beter hebben leeren houden als te voren/so laet maer de gemutineerde van Diest vragen / die hare handen ontloopen zijn / diemen (na alle quijtscheldinghe ende vergevenis met solemnele beloften) na datse van malcanderen ghescheyden waren / heeft ghebannen om in 24. uren wt den lande te vertrecken op lijf-straffe/met een goede recompensie van 24. Philippen/dier eenen soude doot slaen: de selve sullen wel segghen wat trouwe dat in dat volck is / ende oftse haer woort beter houden alsse pleghen. Ick en wil hier mede de gemuytineerde niet voorstaen/als oftse niet quaets ghenoech gedaen en hadden/want men weet wel/dat/die den Duyvel dient/die crijcht Duyvels loon / maer dit en verschoont hun niet die de beloften gedaen hebben/ ende en hebben daerom niet min trouloosliek gehandelt ende soomen onse vyanden ghelooven wil/ sy sullen wel segghen / dat wy noch meer quaets gedaen hebben/als de gemuyteneerde, en beter het vyer/als d'ander de Galghe hebben verdient.

Eenighe meynen dat den vyant hem sal ontsien/met ons weder in d'Oorloghe te comen/maer ick bidde / laet ons/ons selven dat niet inbeelden / ende ons liever aen een ander spieghelen/om ons sacht te spieghelen / want wy weten dat den Spaigniaert den Vrede met Vranckrijck ende Enghelant langhe heeft ghebedelt/ die hy vercreghen heeft / ende t'schijnt dat dien van Vranckrijck voor hem wel soo schadelijck is gheweest als eenigen die hy in 100. Jaren herwaerts heeft ghemaeckt/maer hoe langhe heeft hy dien ghehouden/ sonder de Coninghen eene rechtveerdighe oorsake te gheven om de wapenen teghens hem weder t'aenveerden? als geenen tijt : maer heeft van doen af sijne verraderijen begonnen in t'werck te legghen/ soo door Biron, als den Grave van Auvergne den Coninck met sijnen staet in het wterste perijckel stellende/ so de verraderije niet en ware ontdeckt geweest.Eñ in Engelant,was daer niet alreede een schuppe in d'Aerde ghesteken / om die helsche mijne te graven/ daer mede men den Coninck met alle de voornaemste Heeren vanden Lande soude om het leven ghebrocht hebben? ende dat / dewijle datmen noch vanden vrede handelde. Ic laet staen de voorige conspiratie van Cobham eñ VValter Raleg, ende/so hy hem niet en heeft ontsien in dien tijt doen hy d'Oorloge noch tegens ons hadde (daer in hy voorwaerts ginck gelijck de Creften)die Coninghen rechtveerdighe oorsake te gheven om de wapenen teghen hem aen te nemen/veel min sal hy ons ontsien/als hy ghevoelt/dat wy wat zwacker zijn.

Datmen seght / al wilde den Spaigniaert teghens dese Landen yets attenteren

teren/die vande verheerde Landen en sullen hem daer in niet willen ten dienste zijn/maer veel eer t'jock van haren halse soecken te werpen: dit soude eenighe apparentie hebben / so de wtghewekene hare vryheyt mochten vercrijgen / ende weder in Staten ende Offitien ghestelt worden beneffens de rechte Neder landers/ende dat de verbastaerde daer allensk kens weder wt geraeckten: maer sonder dat en isser gantsch ghcene hope toe: Als by exempel/de Heeren Staten hebben diversche Tochten in Brabant ende Vlaenderen ghedaen/ op hope dat die vande verheerde landen yets voor de ghemeene vryheyt souden gedaen hebben: maer daer en is niet op gevolcht: redenen waerom? zijnder geene lief-hebbers meer van s'Vaderlants vryheyt aen d'ander zijde? Ja trouwen/ maer verheert/soo weynich oft min macht hebbende als de vyanden der vryheyt aen dese zijde zijn hebbende: want de Spaensche ende Jesuwijts gesinde/ ende om cort te segghen/de meeste vyanden van t'Vaderlant worden in staten ende offitien ghevoordert / ende de voornaemste Steden worden met Casteelen / met Spaensche Soldaten / andere met Casteelen der Iesuwijten (twelck zijn hare Cloosters) ende sommighe met beyde beset. Ende voorts der Maranen, Mooren, Ioden, ende Roffianen kinderen (want sulck is het Spaens ghebroetsel) die zijn inde Magistraet ghestelt / oft immers sulcke die de voetstappen van Granvelle, Barlamont ende dierghelijcke vyanden van des Nederlants vryheyt na volghen: Ende wiltmen weten oft daer sulcken volck veel inde regeringhe is / als ick segghe / siet maer op het Transport vanden Coninck van Spaignien, op het welcke sy teghen der Landen Privilegien/hare Hoogheden hebben aenveert/ t'selve gheeft daer getuyghenis van/ wat het meest voor voghels zijn: t'schijnt wel dat eenighe daer leetwesen af hebben/maer t'zijn Crocodils tranen/Hyenes ende Meeremins stemmen om ons te bedrieghen/so dat op dat fondament oock niet veel en mach ghebout worden.

Maer ter contrarien/ soo de Eertshertoghen de Landen eenichsins achtervolghens hare Privilegien comen te regieren/ende met die vande Religie door de vingheren te sien/ so sullen sy der menschen herten tot hun trecken/ende van een yder bemint worden / ende hare ondersaten sullen hun te wille zijn in al t'ghene sy sullen begeeren. Ende sy en houden het oock voor gheen jock onder hare Lantsheeren te staen/ ende insonderheyt die van Brabandt ende de Walsche Provintien/ want sy hebben sedert eenighe hondert Jaren herwaerts/ by hare Lantsheeren soo wel gheregeert ghewеest/ dat ick twijfele / soo sy weder tot sulcken regiment mochten comen/ oft sy eenige andere forme van regeringhe ter werelt daer voor souden willen kiesen oft aen nemen / want de Landtsheeren haren graet houdende / de Staten vanden Lande inden haren latende/ ende dat de Ghemeynte alsoo volghens hare Privilegien gheregeert wort/soo is t'selve een regiment dat met de nature vande Lantsaten geheel wel over een comt/ende onder t'welck dese Landen so seer ende soo langhe hebben gefloreert ende toeghenomen / tot dat eyntlick dat vervloeckt huys van Spaignien aen onse Lantsheeren is ghecomen/ waer door den hooghmoet ghewassen zijnde/ ende Philippus den tweeden/den Spaenschen aert aengenomen hebbende/ons heeft als zijne Spaensche Slaven willen regieren ende tot Slaven maken: maer wat hy daer mede ghewonnen heeft / leert d'ervarentheyt / ende t'selve mach

mach sijnen naeemelinghen ende allen Tyrannen tot exempel dienen.

Tis oock wel te vreesen soomen in desen Vrede-handel eenighe conditien wilt bespreken / die de verheerde Landen schadelick zijn / soo sal den vyant dat also wetē te duyden / of sulcx alleenlijc ware gheeyscht om die landen te verderven: ende also sonder sulcken verbitteringhe tusschen beyden comen / dat zijne ondersaten / in stede van hem te verhinderen de wapenen teghen ons aen te nemen niet alleen gewillich tot d'Oorloge teghens ons en souden contribueren maer oock van selfs tot de wapenen loopen: want / wat swaricheden eertijts in dese Landen wt diergheliјcke oorsaken zijn ontstaen / leeren de Historien ghenoechsaem.

Als van dese Oorloghe den twist vande Religie oock gescheyden ware / ende dat het simpelick ghedaen ware om het regiment oft de heerschappye / so twijfel ick oft de ingesetene van dese vereenichde Landen selfs immermeer souden willen in d'Oorloghe comen / ende ten ware de grouwelicke tyrannie diemen over die vande ghereformeerde Religie heeft ghebruyct / de Inghesetene en souden noyt sulcken lasten van d'Oorloghe hebben willen draghen / voornemelick de Frontieren: Sijnde mijn ghevoelen dat den vyant het Vossen-vel niet en heeft aenghetrocken als om zijne personagie wel te spelen / soo dat dit oock eene onsekere versekeringhe soude wesen.

Laet ons nu sien / of de vremde soldaten vertreckende / wy dan genoech souden versekert zijn: Ick houde wel / dat dit meer versekeringe soude geven als alle de voorgaende puncten / maer t'selve en is alleen niet genoech / want eenige twijfelen / so de Spaigniaerts langhe hadden wt den lande gheweest / oft de Nederlanders niet en souden aen den Coninck van Spaignien meer dienst ghedaen hebben als nu geschiet is / want de jalousyen / die tusschen de Nederlanders ende de vreemde zijn gheweest / hebben vele van hare aenslaghen verhindert ende gebroken / also sy malcanderen menichmael hebben soecken te traverseren: t'welc alsdan op-houden soude / ende de Spaigniaerts zijn oock costelicke dienaers voor den Coninck gheweest / die hem veel gelts onnuttelic hebben doen consumeren: Ende al trecken de vreemde Soldaten wt den Lande / wie sal hem verbieden die in Bourgondien, Piemont, Savoyen, ende t'Hertochdom van Milanen te houden? Ghelijck als ten tijde van Don Ioan, diese oock dede vertrecken / maer alsoo / dat hyse haest weder tot zijne devotie hadde: waren de Casteelen in dien tijt met Hooghduytsche Soldaten beset / die hem ten dienste waren / alsoo sal hy die nu met Walsche soldaten besetten / oft met alsulcke Nederlanders / die hem ghenoech sullen gheaffectioneert blijven / ende die hy soo wel sal betrouwen als de Spaigniaerden selfs.

Het is oock wel te ghelooven / dat den Spaigniaert in zijne Oorloghen / die hy van nu voortaen in Europa, oft Africa sal willen voeren / veel Walsche soldaten sal ghebruycken / om alsoo die natie in devotie te houden / ende t'aller tijt gheoeffent Crijchsvolck onder de selve te hebben / die hem dan in dese Landen meer dienst souden connen ghedoen als de Spaigniaerden selfs. Waer wt het dan ghenoech blijckt / dat met den Vrede gantschelick ghene versekeringe voor dese vereenichde Landen en wort vercreghen / maer is veel eer te vreesen dat ons daer door soude moghen treffen t'gene den Propheet teghen Iosaphat sey-

 de

de/als hy den Godloosen Coninck Achab te hulpe was ghecomen/ 2. Chron. 19. vers. 2.

Sult ghy soo den Godloosen helpen, ende lief hebben die den Heere haten? ende om dies wille is over u den toorne des Heeren.

Soo moeten wy der halven voorts gaen / ende sien oft elders gheene meerder versekeringhe te vinden en is/die ick achte dat gheleghen is

Int winnen van der Nederlanders herten, diemen sal vercrijghen soomen de Privilegien ende de vrijheyt voor staet.

Soo veel dit poinct aen gaet/ hebbe daer van in mijn voorgaende Discours oock wat gehandelt/ende also de sake van haer selven claer genoech is/en heeft gheen groot bewijs van doen / want dat de vastighept van desen Staet ende s'Nederlants welvaren bestaet inde vereeninghe der herten / t'selve blijckt aen dese Oorloghe / die haren oorsproncк / voetsel/ende voorneemste steunsel heeft wt d'oneenicheden/ jalousien/ende partyschappen /die onder de Nederlanders is ontstaen / ende ten ware sulcx gheweest den Spaingniaert en soude hier soo langhe gheen huys ghehouden hebben/maer/oft noyt in t'Lant gecomen/ oft daer in ghecomen zijnde/ terstont weder wt ghedreven geweest hebben. Dan alsoo een deel quaetwillighe ende Roomsch gesinde/d'een om zijn eyghen bate/ d'andere wt haet vande ghereformeerde Religie/hem zijn toe gevallen/ so heeft hy met hare hulpe / de reste vande goede Patriotten onderdruckt : ende wanneer hare hulpe hem quame te missen/soo waer sijn Rijcke hier wt.

Daer isser noch wel/ diemen het herte niet en sal winnen met te spreken voor de vryheydt(alsoose niets meer en haten als des Nederlants vryheyt)nochtans zijnder inde verheerde landen noch seer veel goede Patriotten / die onder t'jock sitten/ende alsoo overheert/datse haer niet roeren en connen/ de welke haren asem wat souden verhalen: ende die(gesterckt zijnde met de ghene die wt andere Landen /als Enghelant ende Duytslant, weder souden thuys comen / ende oock de ghene die door dese daet der Heeren Staten oock souden ghewonnen worden)alsse souden sien / dat der Jesuiten segghen / daer mede sy ons beschuldighen (dat wy niet dan d'Oorloghe en soecken tot ons eyghen nut ende profijt) niet dan beuselingen en zijn / ende dat wy soo quaden lieden niet en zijn alsmen ons af-maelt/soo souden deselve al t'samen / segghe ick / de sterckste inde verheerde Landen worden/ende den vyant de handen alsoo binden/dat hy hem nemmermeer en soude dorven reppen/oft / als hy qualijck wilde/ soo soude hy in perijckel staen van het gantsche lant te verliesen/ick segghe / dat dit soude gheschieden/soo de landen alsulcke vryheyt vercrijghen door het aenhouden ende begeeren vande E. Mogende Heeren Staten der vereenichde Landen: maer /so de Eertshertogen van haer selvē alsulcken vryheyt geven sonder dat salcx by de Heerē Staten wort versocht/so sullen sy des volcx herten tot haer trecken (want die de weldaet doet sal oock den danck hebben) ende also sullen sy ten deele haer begheeren daer door vercrijgen (t'welck is de gunste des volcx) op datse moghen weder beghinnen als het haer belieft/ ende ons dan slaen met den stock daer wy ons mede gheweert hebben.

Ende om dit mijn seggen (vande versekeringe der landen) door desen middel

vel te bevestighen/is de pacificatie van Gent een schoon exempel: want men heeft ghesien hoe haest dat de goede Patriotten door dien middel de sterckste waren/ende hoe datse ontrent thienjaren lang/ meest alle de lasten op haren hals hebben ghehadt/ende d'Oorloghe ghesustineert/ende/ten ware geweest den verkeerden yver van eenige / ende de verraderijen van andere/daerse deerlijck door vercocht eñ gelevert zijn geworden/alsoock het cleyn secours datse doen van eenighe andere nabuerighe landen creghen / den vyandt en soude noyt soo verre ghecomen hebben/want het zijn oock noch de resterende plaetsen van Brabant ende Vlaenderen, die de voornaemste Bol-wercken voor dese landen zijn gheweest / ende daer door den vyandt sijne tanden meest zijn ghebroken gheworden/ ende t'ware oock te hopen dat het nu noch beter soude wesen als inde Pacificatie van Gent/want men heeft de fauten gesien/ die nu souden moghen verbetert ende voorcomen worden/wanneer / als voorsz. is/den vyant weder yets soude willen attenteren / dan het ware veel meer te ghelooven dat hy niets en soude dorven oft connen voornemen.

De conditien dan / die ick meyne dat behoorden besproken te worden / zijn voor eerst/dat de landen in hare volcomene vryheyt eñ Privilegien worden gestelt / dat alle nieuwicheden daer worden af ghedaen / dat daer sy vrye oeffeninghe der ghereformeerde Religie/ dat de wtghewekene in hare goederen/ digniteyten/ende Offitien werden ghestelt/ende dat die sonder onderscheyt soo wel als de Roomsch-gesinde/daer toe werden geadmitteert/ datse onderhoudt hebben voor hare Kercken-dienaers/ ende dat hun eenighe plaetsen van versekeringhe worden in handen ghestelt / die sy sullen houden onder de ghehoorsaemheyt van hare Hooch-heden/so als t'selve in Vranckrijck wort gebruyct: ende alsoo souden de Heeren Staten als op-sienders blijven/dat die vande Religie niet onderdruckt en wierden / t'welck niet alleen eenen middel en ware om eenen goeden Vrede te maken/maer den eenighen middel/om/ghemaeckt zijnde/dien wel t'onderhouden.

In desen Vrede en mach oock niet alleenlijck ghehandelt worden / als oft den eenen ghebuer met den anderen handelde/ ofte / ghelijck de Coningen van Vranckrijck ende Spaignien hebben ghehandelt/maer/ d'wtghewekene met de goede Patriotten maken hier eene derde partije / die oock moeten besorcht zijn/ ghelijck ick hier na breeder meyne te bewijsen/ dewijle de Heeren Staten aen haer verplicht ende verbonden zijn.

Dat dese vereenichde Landen blijven inden stant daerse nu in zijn / ende regeren naer haer wel ghevallen / t'selve is redelijck/want niemandt en heeft daer in te gebieden/ende/die daer wt souden moghen gevlucht zijn/ hebben als vyanden vande vryheyt daer teghen gestreden / hoe wel datse seer weynich zijn ende also en behooren sy daer oock geen deel aen te hebben / en mogen oock niet betrout worden/maer het heeft met d'wtghewekene van d'ander zijde een heel ander insien/ghelijck wt het vervolgh van desen sal blijcken/ sal derhalven tot besluyt van desen seggen/dat sulcx te versoecken niet alleen behoorlijck is/maer oock Goddelijck/eerlijck/loffelijck ende profijtelijck.

Dat het Goddelijck is/meyne dat onder ons niet en can in twijffel ghetrocken worden / dewijle dat het soude wesen tot Godts naems eere / ende voort-

 plantin-

plantinghe sijner Kercken.

Dat het eerlijck ware/ can also weynich ontkent worden/ want wat isser eer-
lijcker als Godts eere te soecken/ sijne Kercke voor te staen/ ende sijn Evange-
lium te verbreyden/ ende te spreken voor de vryheyt des Vaderlants/ als mede/
voor de Bontgenooten daermen met eede aen verplicht is.

Mach oock yemant onder den menschen lof verdienen/ so zijn het die/ die trou-
welijck/ manneliick ende stantvastelijck/ voor Gods woort/ ende de Vaderlijc-
ke Wetten/ ende vryheden strijden/ ende niet en doen oft laten doen/ t'sy in Vre-
de oft in Oorloge/ dat daer teghens eenichsins soude mogen strijden: op dat al-
soo de nacomelinghen mochten erven de vryheydt/ die onse voor Vaders ons
hebben over ghelevert/ ende soo trouwelijck bewaert/ ende dat de selve door on-
se slaphеyt ende nalatichеyt niet en werde verloren.

Dat sulcx oock profijtelijck ware (daer Godt betert/ van velen meer wort
opghesien/ als op allen het voorsz) t'selfde is by het voorverhaelde ghenoech te
sien/ want/ ghelijck ick bewesen hebbe/ ten sal niet alleen liefde verwecken by
alle vrome teghens dese vereenichde landen/ maer oock de voornaemste verse-
keringe zijn/ diemen soude connen bedencken/ ende eenen middel om den Vre-
de oock bestendich te doen blijven/ ende/ boven dien sullen dese landen dat voor-
deel daer wt trecken/ datse niet het thiende deel van t'Crijs-volc en sullen be-
hoeven te houden datse anders sullen van doen hebben/ eñ/ al mindert haer in-
comen/ hare lasten sullen naer advenant noch meer minderen: want het is on-
gelijck beter datmen duysent gulden iaerlijcx winnende/ maer 500. en behoeft
te verteren/ dan datmen thien duysent wint ende elf duysent moet vertey-
ren/ soo oock in desen/ want al verliesen dese vereenichde landen door den Vrede
eenighe inwoonders/ oft wat neeringhe wt hare steden/ soo sullen de selve ver-
treckende nochtans meer voordeels doen/ ende desen Staet meer vasticheydt
gheven/ als oft sy hier bleven woonen.

Hier mede salmen oock den vyant den steen doen op den cop vallen die hy te-
ghens ons meent te worpen/ want/ den Vrede niet voortgaende/ soo sal hy dese
Landen beschuldigen/ dat het hare schult is/ dat den vrede geenen voortganck
en heeft ghehadt/ door dien dat wy sulcken onredelijcke conditien hebben voor
gheslaghen/ die niet en mochten oft conden gheaccordeert worden/ ende dat
wy daer mede niet anders voor en hadden als de verheerde landen inden gront
te bederven/ ende/ onder t'decksel van verseker inghe/ ende s'Vaderlants vry-
heyt te soecken/ andere van hare vryheyt te berooven: t'welck niet alleen by
sijne Ondersaten/ maer oock by andere Potentaten/ iae selfs by den meesten
deel der wtghewekene soude ghelooft worden/ te meer soomen/ als ick int
eerste ghesеydt hebbe/ wilde alsulcken dinghen bespreken/ die na aller volc-
ken rechten niet en moghen besproken/ maer moeten vry ghelaten worden/
t'welck is/ te ghebruycken de bequaemheydt van Havens ende Rivиren/ die
Godt ende de nature gheven/ waer door dan hare affectie in ongunste/
ende verbitteringhe soude comen te veranderen/ dewijle men weet hoe veran-
derlijck dat de Ghemeente is/ als sy moeten missen datse hadden verhoopt te
vercrijghen.

Maer soo den Vrede schijnt achter te blijven om dat d'Eertshertoghen de
landen

landen in hare volcomene vryheydt niet en willen stellen/ ende d'oorsaken/ daerom d'Oorloghe begost heeft niet en willen weyren / als d'Inquisitie/ nieuwe Bisschoppen/Jesuiten/ende de vreemde Soldaten / soo sal den haedt van het gantsche Lant op hun lieden vallen ende de ghemeente sal met recht moghen segghen / dat het wel blijckt dat hare Hoocheden den Vrede niet en soecken / dewijle datse liever willen in d'Oorloghe blijven/als d'occasie ende den principalen oorspronck / daer de Oorloghe wt comende is / wech te nemen : maer wt dan wel wat goets voor de Nederlanden mochte comen/ ende een oorsake wesen dat de Staten vande verheerde Landen souden ghedwonghen zijn om eenen anderen wech in te gaen/ oft souden mede in perijckel staen/soo wel als de Spaigniaerden ende nieuwe Bischoppen selfs. Ende ter contrarien de Heeren Staten der vereenichde Landen en souden niet alleen der menschen gunste ende affectie winnen / maer oock eenen eeuwighen lof by de nacomelinghen verwerven / om dat sy des Vaderlants vryheyt soo hoochlijck hebben betracht. Soo dat mijns bedunckens gheen meerder versekerheydt voor dese Landen en soude moghen bedocht werden als dit selve/ ten ware datmen d'Oorloghe continueerde / ende den vyandt met alle sijnen aenhanck over de gheberchten joeghe : soo soude Nederlant / niet alleen daer van bevrijt zijn/maer alle d'omligghende landen ende Coninckrijcken: ende alsoo souden wy ghenieten t'ghene de Coninclijcke Propheet David seyt

Psalm 133. vers 1. Siet hoe fijn en lieflijck is het dat Broeders eendrachtich by malcanderen vvoonen&c. ende vers 3. Want aldaer belooft de Heere den zegen ende het leven atloos ende eevvichlijck.

Dan/laet ons comen tot ons vierde deel/ende sien:

OFt dit punct met recht mach en moet versocht zijn,ē den vyant sulcx vveygerende, oft men behoort den Vrede met hem aen te gaen.

Hier op segghen eenighe/dat sulck versoeck niet redelijck en is/ ende al hadden wy den Coninck van Spaignien ghevangen / dat wy niet meer en souden moghen heyschen/ende alsoo wy vrye Landen zijn/ so moeten wy hare landen oock vry laten/want de Staten vande verheerde landen selfs sulcx niet en begheeren.

Voor so veel dit versoeck aengaet/t'selve is noch verre vande Carte Blanche daermen ons so dickwijls mede in d'ooren heeft getupt / ende wijs willen maken dat den Spaigniaert al soude gheven wat wy begeeren maer t'sijn beloften opse Spaensch ende locht/ ghelijck wy dickwils hebben gheexperimenteert : Hy belooft goude Berghen/maer als het tot toegrijpens comt/so is het maer hoop/ ende dat noch ghelijck de vruchten vande doode oft de zee van Sodoma in stof vergaet/maer van de stoute belofte van volcomen agreatie te gheven/ in sulcken tijt als besproken was/oock ghenoech ghetuyghenis gheeft.

Maer / den Spaigniaert heeft hy niet tegens sijnen eedt ē beloften onse privilegien gevioleert ende gheschonden? ende niet veel duysent Menschen door sijne dienaers onschuldichlijck gedoot/ende salmen dan noch seggen/dat het

een

een onredelijck versoeck ware dat hy daer van af liete / ende dat hy immers de overlevende/liete blijven by hare vryhept eñ by het leven? Wyders/dese Oorloghe is die niet begonnen voor de Previlegien eñ voor de Religie? Ick meyne datmen moet bekennen /ia : eñ is des vyants voorgeven oock niet dat hy de Privilegien niet meer en begeert te verbreken / noch de geloovige Christenen met Vier/Galghe/eñ Zweert te vervolghen/legghende selfs veel Adams Vijghe bladeren op de doot vande ionghe Dochter die tot Brussel laetst is gedolven? Ende wat wort hier anders begeert dan dat het de E. M. Heeren Staten der vereenichde Landen soude believen aen te houden/ dat den vyandt sijn woort soude houden/ met eenige versekeringhe dat hy het houden sal? wilt hy het niet consenteren/so is zijn Meyne ontdect/eñ het blijckt dat hy noch by zijne vorighe resolutie blijft sonder te willen veranderen : waer wt ick besluyte/ dat dan dit versoeck niet alleen redelijck ware/ maer dat het eene groote onredelicheyt/jae selfs/ongherechtichept ware/sulcx niet te versoecken.

Op t'gene datmen seght dat wy/voor vrye landen bekent wordende/d'ander oock behooren vry te laten / ende gheene Wetten in sijn lant behooren te stellen: daer op hebbe ick hier voren ten deele gheantwoort / maer het wort by de wtghewekene wel expresselijck ontkent dat het sijn Lant is/sustinerende dat het haer lant is/daerse teghen alle recht ende billicheydt met ghewelt zijn wt verdreven/om datse met d'overige vereenichde landen de privilegien/ende vryhept hebben helpen beschermen/ende de Spaensche tyrannie teghen staen.

Dat die vande verheerde Landen d'Aertshertoghen hebben aen genomen/ ende gheene ander vryheydt en soecken alsser nu is / t'selve is wel te ghelooven/ maer wat zijnt voor gasten die sulcx ghedaen hebben? ende gheen andere libertept en begheeren? het zijn die/die daer vele in regeringhe zijn / namelycken alsulcke oft hare kinderen / die van eersten aen de vryhept hebben teghen gheweest/de Spaigniaerden int Lant ghebrocht/ ende die gelijck als hare Beuls zijn gheweest / om de bloedige Placcaten over hare Lantsaten/ vrienden ende gebueren/te helpen in t'werck leggen eñ executeren / want het zijn de Iesuiten die nae haren wille de Magistraten schier ouer al stellen ende indringen die sy willen.

Het en is oock niet te verwonderen/dat de gene die aen d'ander syde de regieringe hebben/anders geen vryhept en soeckẽ alsser nu is / want sy en doen daer geen schade by / ende gelijckmen gemeenlijck sept/d'een vrientschap is d'ander weert/want hebben sy tegens haren eedt eñ der landẽ Privilegien hare Hoogheden ghehult / soo sien d'Eertshertogen (tot een teeken van dancbaerheyt) oock somwijlen door de vingeren/ende also comen sy tot State ende ryckdommen ende trecken wt sulcken vuplicheden haer aes ende substancie.

Ende sulcker lieden doen can der wtgewekene noch der goeder Patriotten recht tot de verheerde landen/also weynich benemen/als deser vereenichde landen Recht benomen is gheweest/ door de Graven van Egmont, Arenberghe, vanden Berghe, de Heere van Wassenare, ende veel meer andere Heeren wt de vereenichde landen: Als mede door vele vande machtichste steden / namelijck Middelburgh, Amsterdam, Schoonhoven, Nimmegen, Groeninghen, eñ meer andere/die eertijts alle hare macht hebben aengewent om inde slavernye

te

te blijven/welck niet tegenstaende/ soo hebben d'andere Edele eñ Steden haer met ghewelt tot de vryheyt gebrocht / dier wtgeweken ende verdreven waren/ daer weder in ghestelt/ ende de goede Patriotten/ dier noch in waren/ verlost van t'jock daerse onder saten: Welcke Steden nu ooc niet vande minste en zijn die de vryheyt voorstaen / vele vrome noch ghedenckende aen den standt daerse in waren/doense moesten/ oft Ballinghen wesen/oft onder het jock bucken/ende daerom nu oock te meer beweecht zijn om andere te helpen / ghelijck sy gheholpen zijn ghweest. Daeromme segghe ick dat/die teghenwoordichlijck het regiment inde verheerde Landen hebben/met haer doen / den wtghewekenen haer recht niet meer en connen benemen/ als de vyanden des Vaderlandts het recht van de voorsz. Steden in dese vereenichde landen ghenomen hebben.

Soomen oock de ghene die nu inde verheerde Landen regeren / alleen voor rechte Staten bekent/ ende d'wtghewekene versteeckt / soo soude daer wt volghen/dat d'wtghewekene eene quade/ende sy eene goede cause souden gemainteneert hebben/ ende consequentelijck souden wy een oordeel teghen ons selven spreken/dewijle der wtghewekene recht niet minder en is als het onse.

Dat yemant soude willen seggen dat de Heeren Staten aende wtghewekene niet verplicht oft verbonden en zijn: t'selve is seer ongerijmt/want het is kennelijck / dat de Nederlanden van over langhe iaren aen malcanderen zijn ghehecht ende verbonden/dat de voorstanders vande ghemeene vryheyt d'Oorloge t'samen hebben begost voor de selve vryheyt/ ende tot noch toe ghecontinueert/ dat daer na naerder verbintenissen zijn ghemaect/so inde pacificatie van Gent, als d'Unie van Vtrecht; waer van wel eenighe zijn moetwillich af ghweken namelijc meest alle de Walsche Provintien vande Pacificatie van Gent,maer d'ander Landen en hebben daerom niet ghelaten trouwelijck te continueren/ ende te blijven by de voorsz. verbonden tot dat eyndelijck voor de gemeene cause strijdende/d'een voor/ende d'ander na/van den vyant zijn ghedwongen/ ende haer Vaderlant verlatende/zijn tot noch toe over geheel Europa als ballingen verstroeyt gebleven/ den meestendeel comende inde verheerde Landen/dewelcke sy stantvastelijck hebben helpen beschermen/gelijck soo veel Weduwen ende Weesen/die hare Mannen/Ouders ende vrinden in dese Oorloghe hebben verloren/souden connen betuygen/ alsoo de meeste macht van het in-lants Crijchsvolck/soo te peerde als te voete/altijt in d'wtghewekene heeft bestaen / tot dat door den tijt ende d'Oorloghe een groot deel is ghconsumeert/hoe wel ic achte/datse onder de Ruyterije noch den meesten hoop zijn makende.

Wat de Cooplieden ende Ambachtslieden desen landen voor nut ende profijt hebben toe ghebrocht/ende hoe de gemeene middelen ter Oorloghe t'sints haer ouer comen zijn versterckt/ getuycht den stant veler Steden/ende het in comen dat dese Landen nu hebben: hoe groot hare affectie ende goede ghenegentheyt tot s'Lants beste is ghebleven/ende noch is/ getuycht hare liberaelheyt in het geven van alle lasten/ende impositien/dickwils meer presenterende als de Heeren hun af voorderden.

Datmen meynt/datse hier souden nederghestagen zijn om datse haer hier beter conden erneren als elders/t'selve en heeft by den meesten deel gheen plaetse/ dewijle dat d'experentie leert / dat Godt haer met so goede industrie eñ sulcken

D neerstichheyt

neersticheyt heeft begaeft / datse schier de neeringhe haer doen volghen waerse comen/ t'welck in Enghelant ende Duytslant wel heeft ghebleken / ende noch blijckt: De nabuerighe Princen, als Vranckrijck, Sweden, ende die van Duytslant, betuyghen sulcx oock noch met der daet/die gheen costen/moeyte/ noch arbeyt en sparen/om die in haer lant te crijghen / haer met groote vryheden ende privilegien begiftende / t'welck sy hier niet en hebben ghehadt / maer zijn inde Steden door de groote huys-hueren/ ende ten platten lande met sware pachten/lasten/ende schattinghen/schier onderdruckt ghebleven.

Soo dat dit niet en is d'oorsaecke/ datse hier neder geslagen zijn /maer voornemelijck datse hebben ghehouden hier in haer Vaderlant te zijn/ daerse de gemeyne cause wilden helpen mainteneren/ende met het gheven van schattingen de middelen ter Oorloge stercken/hopende ende geloovende dat de E. Mogende Heeren Staten Generael der vereenichde landen/ souden continueren in hare vorige loffelijcke resolutie/de welcke was/ d'Oorloge te mainteneren tot den lesten toe/tot vryheyt van t'geheele Nederlant/beyde na ziele ende lichaem/volghens de protestatien daer over menichmael ghedaen/ ende d'antwoorden aen hare Majesteyt van Enghelant hoogher memorien / als aen den Keyser / Coninck van Polen/de Rijcx Vorsten/ ende oock aen Ernestus ghegeven: Waerom d'wtghewekene malcanderen oock hebben vermaent / aen hare Vrienden ende bekende/schrijvende/versoeckende ende biddende (d'een d'ander alsoo treckende) om datse hare residentie hier souden comen nemen / waer door dese landen seer zijn versterckt ghewoorden/vastelijck betrouwende/dat/soo het tot den Vrede quame/datmen harer niet en soude vergheten.

Waer wt ick dan late oordeelen/oft die lieden ghefondeert zijn / die segghen dat de Heeren Staten aen de wtghewekene niet en souden verplicht zijn / daer niet alleen de verbonden/maer alle haer doen/het contrarie bewijsen: Al t'welcke ick nochtans niet en verhale/om dat ick van sulcken ghevoelen ben / dat de wtgewekene niet grootelijckx aen de Heeren Staten, als aen de goede inwoonders deser landen/ en zijn ghehouden door de goede herberghe diese hier gehadt hebben / ende t'goet tractement datse hebben ontfanghen (t'welck eene groote ondanckbaerheyt ware sulcx te dencken / maer houde datse ter contrarie schuldich zijn sulcx altijt t'erkennen) maer ick wil alleen bewijsen dat d'wtghewekene oock niets en hebben ghedaen oft ghelaten/ waeromme sy behoorden versteken te wesen/maer dat d'een handt d'ander ghewasschen heeft/ waer door sy beyde schoon zijn ghewoorden/blijvende het verbont alsoo onverbroken.

Maer hier op sullen eenighe moghelijck subtijlick willen disputeren / ende seggen dat d'wtgewekene gheenen Staet oft Republique meer en zijn/ alsoo sy gheen Hooft-steden en hebben/ende dat de ghene/ die tegenwoordich inde verheerde landen zijn regerende/het Corpus vanden Staet zijn ende blijven : Ick en wil my teghens sulcke niet in geven om te disputeren/ want en verstaen my der Keyserlijcke rechten niet/derhalven sal het laten blijven met eenvoudelijck mijn gevoelen te segghen:t'welck is/dat ick niet en can ghelooven dat de peste het lichaem selfs is/datse bezeten heeft ende daer sy maer eenen toeval in en is/ alsoo dunckt my dat de vyanden vande republicque niet en zijn het Lichaem/ maer de peste die het lichaem soeckt te verderven : t'welck bycans eene disputatie

tatie

tatie is/ghelijck die vande Roomsche Synagoge tegens ons drijven/die ons gheerne souden tot scheurmakers maken / om dat wy met hare onreynichheden gheene ghemeenschap en willen hebben.

Voorders/so en is het verbont niet gemaect met de steenen/ huysen/muren/ straten/oft Bosschen/Bergen/oft Velden/ die inde verheerde landen zijn gebleven/noch veel min met de vyanden des Vaderlants/die t'selve hebben bestreden/ende de goede voorstanders verdreven/maer t'verbont is ghemaeckt met de goede ingesetene/Edelen/ende Steden/die als doen inde regeringe waren ende de Staten der selver Landen representeerden/ die ten tijde van het overgaen eensamelijck zijn van daer geweken/ ende met de Borghemeesteren, Schepenen, ende meest alle Officieren, ende een groot deel vande Ghemeente in dese landen zijn ghecomen/ende oftse schoon de huysen/ velden ende de landen daer hebben gelaten/ so en latense niet te zijn diese te voren waren/als het verbont met haer ghemaeckt wert.

Maer ghenomen/daer en ware geen verbont gheweest/soo en canmen niet ontkennen/datse ghelijcke wel hebben gestreden voor de selve cause/ daer wy voor strijden : ende die goet zijnde/so is daer een gewichtige oorsake waerom datmen haer behoort te helpen / dewijle sy zijn onder de Heeren Staten protectie/ende hulpe versoecken.

Maer/so dit noch niet ghenoech en is om mijn seggen te bevestigen/ so sal ick eenen vasten regel verhalen wt de Goddelijcke ende naturelijcke rechten/ die het fondament is van alle recht / die ick meyne dat een yder behoort ghenoech te doen/t'welck is : Doet een ander dat ghy vvilt datmen u dede. Nu bidde ick een yder die dit leest/dat hem believe te overdencken/so hy ware inden stant daer d'wtghewekene nu in zijn/ ende dat hy so veel voor het gemeen beste hadde ghedaen/als d'wtghewekene ende hare voorsaten gedaen hebben oft hy dan niet en soude begeeren / datmen hem weder in sijn Vaderlant holpe/ende datmen voor hem dede t'ghene hy voor andere gedaen hadde.

Hier op sal yemant mogen seggen : d'wtgewekene zijn hier wel/sy zijn hier in haer Vaderlant/ende hebben hier t'vry ghebruyck harer Religie/sy mogen hier blijven/ ende / die onder t'Jock noch zitten / moghen hier oock comen woonen : Antwoort / t'is waer dat eenighe van d'wtgewekene hier wel zijn/ ende sy hebben oock ghehouden dat dit haer Vaderlant was / al hoe wel dat de daet anders wijst/want sy en worden niet anders/als vremde ghehouden/ ende nerghens in ghekent/ niet meer als Fransoysen, Engelschen, Hoochduytschen oft andere Natien: dan ghenomen/het is haer Vaderlandt / ghelijck het oock met der daet is / soo is dan Brabant, Vlaenderen, ende de reste vande verheerde landen onser aller Vaderlant mede/ eñ so blijven wy in t'gemeen aende selvelanden verbonden van naturen wegen so wel als ae dese overige vereenichde landen/ ende ten heeft gheen plaetse/ datmen soude segghen/ wy zijn vrye landen dewijle het meeste deel noch onder de tyrannije is

T'en is oock een yder niet altijt wel ghelegen de plaetse te verlaten daer hy geboren ende wel ghesetén is/eñ/so daer noch veel wtgewekene of goede Patriotten wt andere landen herwaerts quamen woonen / t'ware te besien oft het lant de selve al t'samen soude connen voeden/ te meer als door den Vrede

de verheerde landen sullen vrye traffijcke hebben.

Maer neemt/het ware noch alsoo dat wy hier al t'samen wel waren / ende ons conden erneeren/ ten is daer mede noch niet genoech/oft wy wel zijn/eñ ondertusschen ons Vaderlant laten onder het jock / eñ onse vrienden/magen ende goede mede-borghers onder de tyrannie verdruckt blijven/ende vele als Ballingen over heel Europa verstropt laten: maer ic meyne dat wy ter contrarie schuldich zijn / met al ons vermogen te trachten om t'selve te verhoeden/want hadde het daer mede genoech geweest / waerom souden dese landen in t'begin vande troubelen / d'Oorloge aenveert hebben? eñ waerom en bleven d'wtgewekene van Hollant eñ Zeelant niet in Engelant eñ Duytschlant woonen? daerse niet het twintichste deel en waren van t'getal der wtgewekene die nu 22. oft 23. jaren ballingen zijn geweest/ het wiert inde Vrede-handelinge van Breda dien van Hollant ende Zeelant die vande ghereformeerde Religie waren/oock toegelaten datse mochten vertrecken/hare goederen vercoopen/oft t'incomen daer van genieten: maer t'blijckt dat sulcx haer meyninghe niet en is geweest/maer datse liever lijfende goet daer by hebben willen op setten/dan/gelijc als de Ioden, ouer den Aerdtbodem verstropt te blijven. Nu is het wel te ghelooven/ datter onder de wtgewekene noch veel zijn die bloet in d'aderen hebben/ende noch soo veel couragie / datse oock niet en sullen op houden/so lange sy t'leven hebben/ende den adem in haer is/by alle behoorlijcke middelen diese connen bedencken te versoecken om de vryheydt weder te vercrijghen/eñ datse liever sullen resolveren daer over te sterven als dat sy die verloren souden laten / eñ haer Vaderlant onder de tyrannie/eñ sy/ als Ballingen/te moeten blijven : waer toe mogelijck niet en sal ghebreken de hulpe van yemant vande omligghende Potentaten / die hare cause sonder sijne schade soude aen nemen.

In mijn voorgaende Discours, hebbe ick ooc geseyt dat d'wtgewekene Edelen vande verheerde landẽ/met hare overige steden behoorden door de rechte Staten bekent te worden/want oftse schoon hare dignitept voor eenen tijt hebben geresigneert/ om datse weynighe plaetse hadden(eñ dat/tot dat God weder eenige verlichtinghe soude geven)so behoorden sy nu weder meer stedẽ hebben/ oock weder in hare vorighe dignitept ende staet te comen. Ende ick ben van gevoelen/ so het de E. Moghende Heeren Staten Generael beliefde haer daer voor te bekennẽ/ dat die van Brabant met hare vijf steden ende dorpen(gherekent de contributien die wt Brabant ghetrocken worden/ende het gene dat d'wtgewekene ende goede Patriotten in forme van leeninge boven alle ordenaris lasten noch jaerlijcx souden contribueren) seer na soo veel souden op brengen/als eenige van alle d'andere Provintien/ wtghenomen Hollant, t'welck de gemeene middelen ter Oorloghe seer soude versterken / ende moghelijck dat daer door inde verheerde landen wat meer soude wtgherecht worden.

Eyndelijck sal geseyt worden: T'is waer/men behoort in dese Vrede-handelinge d'wtghewekene niet te vergheten / maer aen te houden dat de landen in hare volcomene Privilegien gestelt worden: dan so den Spaigniaert sulcx niet en wil consenteren / soudemen daerom d'Oorloge behooren te continueren?

ren? ick houde ia/dewijle dat sonder dat/dese landen geene verseker inge en connen inden Vrede hebben/eñ dat de schuldige plicht oock niet toe en laet/ dat de Heeren Staten hare Bontgenooten souden vergeten / ende ick ben van gevoelen dat het hier in behoorde te gaen gelijck met de kinderen van Israel, die 40. Jaren t'samen inde Woestijne hadden gedwaelt (gelijck wy oock 40. jaren t'samen in dese Oorloge hebben ghesteken) ende als sy het lant Iaeser ende Gilead hadden in genomen/so versochten die van Ruben, Gad, ende den halven stamme Manasses, t'selve voor haer erfdeel (alsoo het seer bequaem was voor haer Vee) t'welck hun wert geconsenteert/op conditie/datse souden voor aen treckẽ/ ende hare broederen haer erfdeel oock helpen in nemen: insgelijcx die van Hollant, Zeelant, Vrieslant, ende half Gelderlant zijn in haer erfdeel / ende hebben een bequaem lant voor haer Vee / dit is seer wel: maer hare Broederen die hun het hare hebben helpen in nemen/blijven noch wt haer Vaderlandt / ende erfdeel verstooten / die moeten oock gheholpen zijn: ende dit can door den Vrede oock wel geschieden: Maer soot den vyant niet en wilt consenteren / soo behoort d'Oorloghe ghecontinueert te zijn/ die niet alleen en is voor het erfdeel / maer tot beschuttinghe van Godts Kercke/vryhept des Vaderlants/ende een rechtveerdige wrake over so veel Barbarische wreethedẽ tegens ons gepleecht ende so wy nu wt d'Oorloge scheyden / daer wy soo veel redenen hebben om de wapenen aen te nemen/al waren die noyt aen ghenomen geweest / wat sal ons dan na desen connen beweghen om de selve weder t'aenveerden ? want ten zijn geene slechte oorsaken die ons hebben beweecht d'Oorloge aen te nemen (gelijc de Historien betuyghen dat veel volckeren om seer lichte oorsaken tot de wapenen zijn geloopen) d'een om d'erfgoet van eenen particulieren persoon / andere om een schuyt oft jacht: ende de heylige Schrift getuycht/dat de kinderen van Israel Oorloge aen namen om dat die van Beniamin weygerden recht te doen over de vrouwen-schenderije gepleecht aen des Leviten by-wijf: Simpson, om dat sijn Wijf verbrant was: David, om dat sijne Ghesanten gheschent waren van d'Ammoniten, met haer de Baerden ende Cleederen af te snijden.

Maer hier en is niet een particulier erfgoet genomen/maer tegens het gantsche lant met alle de inwoonders van dien een Oordeel gestreken/ datse het selve midtsgaders lijf ende goet hadden verbeurt/ t'welck men heeft begost / ende gesocht geheel t'executeren: Oock niet alleen een vrouwe geschent / maer veel duysenden/beyde Vrouwen eñ Dochteren geviolеert/ hare Ouderen eñ Mannen ontvoert/ia oock dickwils in hare tegenwoordicheyt geschoffiert/eñ haer gedwongen/t'selve te moeten aensien/niet een vrouwe verbrant/maer veel duysent/beyde Mannen/Vrouwen/ende jonge lieden/door beuls handen doen sterven. De Ghesanten/ die quamen om den ellendigen stant onses Vaderlants te verthoonen/niet de baerden/maer de hoofden afgesneden: men en heeft ooc niet alleenlijc een schuyt oft schip genomen / maer veel honderden in diversche reysen geconfisqueert/ende het volc gevangen/ende/als slaven/seer ellendich op de Galeyen gesmeten/ende dat noch dickwils boven de gegevene Paspoorten: De arme Visschers heeftmen onder de luycken ghenagelt/ ende also inde Zee doen sincken: wijders/onse steden geplondert ende verbrant/ het lant verwoest/ende eyndelijck met d'arme ingesetene gehandelt / niet alleen ghelijck met een volck

datmen geen recht schuldich en ware/maer also alsmen gheene wreede onredelijcke beesten en soude connen oft willen handelen : ende sulcx heeftmen tot op het leste toe gecontinueert/tot eē teeken dat den oudē haet niet en is gemindert

So dat ic niet en meyne datter een recht Nederlander can wesen dien het hertenict in sijn lichaem en schreyt/als hy gedenct/leest/ oft hoort verhalen de onmenschelijcke wreetheden die onse vyanden aen ons hebbē gepleecht. Eñ connen wy/die het gesien ende ten deele geproeft hebben/so verre gebrocht werden/dat wy comen de wapenen af te leggen/ende gelijck als alle t'selve vergetende/seggen : waerom souden wy langher Oorlogen/ wy hebben t'gene dat wy begeeren/daer ons Vaderlant meestendeel noch onder het jock zidt/ eñ dat de Godtloose tyrannen die ons alle dit quaet gedaen hebben inde voornaemste Steden heerschen ende domineren : Wat sal ons hier na connen bewegen om weder tot de wapenen te comen ? oft wat en sullen de nacomelingen niet verdragen / eerse sullen willen de wapenen aen nemen?so dat het te vreesen is/dat den vyant hun voet voor voet sal onder cruypen ende den strick over t'hooft worpen eerse haer daer van sullen willen bevrijden.

Den Spaigniaert heeft het wel voor/dat hy soeckt Vrede te maken/want het gaet hier mede byeans gelijck als met eenige geweldige Roovers / die eenigen Heere in sijn huys vallen/een deel van sijn goet rooven/sommighe daer in doot slaen/andere quetsen/maer alsse sien/ dat den huys-vader vande naburige plaetsen hulpe crijcht/ende dat sy niet en connen tot haer vermeten comen / maer in perijckel staen van niet alleen het geroofde te moeten weder geven / maer oock de verdiende straffe over hare mishandelinghe t'ontfangen/so souden sy Vrede soecken/seggende: comt laet ons vrienden zijn / wy souden langhe vechten eer het effen gevochten soude zijn / wy sullen al sulcken deel in het huys eñ int goet houden/als wy gerooft hebben/ende vande reste eene bekentenis van onse hant geven/dat het gene ghy noch besidt u eygen is/ende dat wy daer over niet meer en sullen pretenderen / waer mede sy den Huys-heer souden soecken te ontwapenen/ende het voordeel af te sien : soude den selven soo doende niet wel versekert ende gerecompenseert zijn ? also gatet hier mede: den Spaigniaert heeft aen ons alle de voorsz. moetwillen bedreven/een deel van het lant af genomen/ ende om de reste sijn beste gedaen / nu hy niet voorder en can / soeckt hy Vrede/eñ sal ons laten behouden t'gene wy noch hebben/ende tot versekeringe/geeft hy d'Agreatie, daer hy sich veynst noch seer noode af te scheyden/om ons te beter te doen gelooven dat hyse wat acht/maer wat recompense voor alle de gedane schaden? gheene.

Waer inne hy seer constich volcht de voet-stappen van sijne Vaders d'Antichristen van Roomen, die lange jaren de meeste Oorlogen in Europa hebben verweckt/eñ ooc gevoert/om haer selven groot te maken/ maer als sy daer niet mede door en conden/ so maeckten sy Vrede / eñ d'arme lieden waren noch blijde datse de benedictie mochten verwerven : Also den Spaigniaert mede/ hy heeft Navarra, Napels, Milanen, Portugael, ende eenige ander landen ghe-usurpeert / die behoudt hy / t'selve heeft hy met Vranckrijck oock meynen te doen / ende door sijne brandt-stokers de Iesuiten t'selve Coninckrijck schier in d'wterste miserie ende verderf gebracht / op Engelant oock geattenteert/ in Yr

lant

lant sijne proeve gedaen/Schotlant en is oock niet heel vrij gegaen/het landt van Gulick ende Cleve hebben sijne wreetheden ghevoelt/ de goede steden Aken ende Wesel weten daer ooc van te spreken / desen voorleden Somer heeft hy den Staet der Grisons oock inden gront meynen te ruineeren/ eñ die vande Religie niet alleen om de vryheyt/ maer om lijf ende goet te brengen/tegen de Venetianen is het zweert ooc wt getrocken/ende onse Vaderlant heeft nu 40. Jaren langh moeten den bot schutten: ende wat volcht hier wijders op? niet anders/dan t'gene hy can geheelijck in sijn clauwen crijghen/ dat behout hy /t'gene hy niet geheelijck en can vermeesteren/daer geeft hy/ ten quaetsten comende/t'geroofde wederomme/gelijck als in Vranckrijck,maer wat vergeldinge voor de gedane schaden ? daer en wort niet af gesproken/ het is ghenoech dat hy Vrede maeckt/ende op hout van andere met openbare Oorloge te quellen/waer over sy noch grootelijcx in hem zijn ghehouden: ende dat hy met moorden ende met verraderijen onder den duym/de Coningen ende hare Conincrijcken soect te verderven / dat laetmen schier ongemerct henen gaen/ hy voelt dat hy ontsien wort/ende daerom wort hy stout/om niet alle Potentaten van Europa te spotten: ende so hy die niet en ontsiet/hoe veel te min ons/so wy eens wt onse voordeel wijcken / derhalven so hebben wy wel oorsake om op onse hoede te wesen/ende geenen Vrede aen te gaen/dan met goede verseekeringe niet alleen voor ons selven/ maer oock voor onse trouwe Bontgenooten ende goede medebroeders/op dat wy die van het tyrannich jock onser vyanden mogen helpen bevryden/volgens de leere Salomonis,

Cap. 24.vers. 11. Verlost die, diemen dooden vvil, ende en ontreckt u niet van dien,diemen vervvorgen vvil : spreeckt ghy, siet, vvy en verstaens niet : meynt ghy niet, dat de gene die de herten bereydet, het merckett ende die op de Zielen achtinge heeft,het bekent ende betaelt den mensche na synen vvercke?

Doch het is meer dan tijt dat ic dit besluyte/eñ come tot het leste/ te weten:

SOo den vyant de voorschrevene conditien niet en wilde geven, oft dese landen ooc noch middel hebben om d'Oorloge langer te continueren.

Voorwaer dit is een zwaer punct/eñ wel het voornaemste van allen/zijnde mijne stemme te leege om dien hoogen toon wel te halen/also s'Lants middelen my ten deele onbekent zijn / nochtans moet int voor-by gaen daer oock wat van handelen.

Men sal my mogelijck toe staen / dat alle het gene ic segge datmen versoecken soude/wel behoort versocht ende geconsenteert te worden/ende dat/so den vyant sulcx weygert/men geenen Vrede en behoort te maken/ ia/dat het voor dese landen sekerder eñ beter ware in d'Oorloge te continueren / als den vrede aen te gaen: maer men seyt voor een gemeen spreeck-woort: T'is haest geseyt Broeder Dierick, maer daer hoort een Cappe toe/ also is het oock haest geseyt ind'Oorloge te continueren/maer daer moeten middelen wesen / waer mede die sal connen onderhouden worden/ wy hebben dus lange in d'Oorloge gewreest/ die noch jaer op jaer is versterckt geworden / de Landen zijn seer

ten

ten achter/met zware Interesten belast/de lasten meerderen dagelijcx/ende het
incomen mindert/ waer door de landen eyndelijc in het wterste verderf staen te
vallen / men can niet speuren dat het noch haest tot een eynde soude mogen co-
men: Inde verheerde landen zijn noch veel machtige steden/ den Spaigniaert
heeft sijn schatten van Oost eñ West-Indien hem dagelijcx toe vloeyende/ hem
en ghebreect gheen oudt ervaren Crijs-volck/hy salt ons wel verduren/etc.

Voor eerst dunct my dat ick hier bycans hoore de stemme vande verspieders
die het lant Canaan verspiet hadden/die daer ingesien hadden/ vele in-woon-
ders/stercke steden/groote lieden/Reusen kinderen/eñ/na haer menschelijc ver-
nuft/en conden sy dat lant niet in nemen/daerom wilden de kinderen van Isra-
el weder na Egypten, of inde Woestijne sterven/vergeten hebbende alle Gods
wercken eñ weldaden / ende met wat stercken arm hy haer wt Egypten hadde
geleyt/also schijnet/dat wy met desẽ vrede ooc weder na Egypten willen / eñ dat
wy meer vasticheyt inden vrede met onsen vyant sullen vinden/als onder de ge
nadige bescherminge Gods/in sulcke rechtveerdige Oorloge/eñ dat wy ooc ver
geten hebben de wonderbaerlijcke verlossinge daer mede hy ons/gedurende de
se Oorlege so menichmael verlost heeft / eñ dat wy meynen dat sijne Vaderlijc-
ke goetgunsticheyt/genadige hulpe ende bystant/daer wy inden noot onsen toe
vlucht so dickwils toe hebben genomen/ende troost vercregen hebben van ons
geweken is/dat hy onser vergeet/ende sijne hant van ons ghewent heeft / ende
dit alles om dat onsen vyant eenighe jaren herwaerts wat voordeels op ons
schijnt gecregen te hebben / ende dat het niet al na onsen wil en heeft ghegaen/
daerom worden wy onpatientich/ende segghen met die van Israel, wy en con-
nense niet dwinghen.

Maer genomen/het sy so zwaer met de belastingen / Interesten ende anders
alsmen voor gheeft/wat salmen doen so den vyant geene redelijcke conditien en
wilt geven / ende soo hy de souverainiteyt niet en wilde quiteren / soudemen
niet moeten in d'Oorloge blijven/eñ middelen schaffen ten besten datmen con-
de ? alsoo nu oock.

D'Interesten ende lasten en zijn niet al in een iaer op ghecomen/also en moe-
tense ooc niet al in een jaer af gedaen worden / so Nederlandt weder tot een lic-
haem mach comen(gelijc met Gods hulpe is te hopen/iae) de lasten sullen dan
seer haest connen betaelt worden/die dese landen alleen sullen zwaer vallen.

Ick hebbe ooc bewesen dat de lasten/in tijt van Vrede de vereenichde landen
meer sullen drucken als in d'Oorloge/ende so wy geene macht en hebben / met
het groot in-comen dat wy nu hebben om in d'Oorloge te continueren / veel
min sullen wy de macht hebben om d'Oorloge weder t'aenveerden/als ons die
middelen begeven sullen/ daer wy nu noch hulpe ende assistencie hebben vande
omliggende Potentaten/welcker affectie genoech gespeurt wort aende heerlijc
ke Ambassadeurs diese van allen sijden seynden/ende de goede presentatien die-
se ons doen / om onse rechtveerdige sake te helpen hant-haven: welcke occasie
dient waer genomen/want het yser moet gesmeet zijn dewijle het heet is / ende
t'is beter eenen vogel inde hant/als vele die inde locht vliegẽ/ men behoort het
sekere voor het onsekere te nemen / aen t'gene men dadelijc ontfangt eñ gevoelt
en can niet getwijffelt worden/maer aen t'gene in toecomende tijden sal wesen/

machmen

mach men met recht in sulcken saken van beloofde hulpe twijffelen/wy hebben nu ooc noch veel out hervaren Crijs-volc dat binnẽ vijf oft ses jaren verre sal te soecken zijn/so dat wy als dan veel min soudẽ connen als nu d'Oorloge sustinerẽ

So yemant hier op soude willen seggen : op der Vorsten toeseggingen en is niet te steunen/sy soecken meer haer eygen als ons voordeel/ haer hulpe en is maer om ons t'onthelpen : maer wanneer sulcx ware (t'welc ic nochtans niet en geloove) soo en soude het haer niet van noode zijn ons assistentie te beloven/ maer souden ons tot den Vrede raden/ want sy door den Vrede veel beter middel sullẽ hebben om ons te schadẽ / als sy sulcx inden sinne hadden/dan inde Oorloge.

Daer is oock over lange iaren eenen middel voor geslagen om d'Oorloge op de West Indien te diverteren/ick hebbe ooc een Discours gemaect op de diversie van d'Oorloge / daer in ick genoechsaem meyne bewesen te hebben datmen met cleyne oncosten ende peryckel/met Gods hulpe/d'Oorloge van dese landen sal connen diverteren / waer door de schatten / die van Oost ende West-Indien comen/ende daer den Spaigniaert geheel Europa mede plaecht / souden eenen anderen cours nemen / eñ/in stede van in sijne borse te vloeyen/souden inde onse vallen : ende hy soude daer oock met sijn oudt Crijchs-volck so veel wercx crijghen/datse ons hier niet quellen en souden/ ende alsoo souden die stercke steden/ (diemen so seer vreest)als Iericho, van selfs om vallen / als hun de fondamenten van het Indiaens Gout begaven.

Welcke middelen dienden versocht / eermen tot eenen slibberigen Vrede soude verstaen / ende oft wy noch een Iaer drij ofte vier in d'Oorloge continueerden/ met hulpe van onse goede Nabueren / daer mede en waren wy niet geheel t'onder/al quamen onse aenslagen schoon niet te gelucken naer ons wenschen/ ende souden dan also goeden conditien bespreken als nu.

Ende genomen wy quamen onder-tusschen een plaetse oft twee te verliesen/ waer door den vyant moedigh wordende ons soo goede conditien niet en soude willen geven als nu : soo ware daer heel goeden raet teghen/ ende ick en wilde Gog maer dreyghen Magog tegens hem te brengen/want als men den Spaigniaert die des Gogs (namelick den bedeckten Antichrists meeste voorstander is)alleenlic maer dreyghde/dat men Magog(dat is den Turck ende den Moor) Scheepen soude leenen/ diese wel souden betalen/ ende sonder onsen cost onderhouden/om den voet in Spaignien te moghen setten/t'is seker dat den Coninc van Spaignien met zijne Don Diegos ende Don Rodrigos het herte soo bange soude worden/als het den Coninck Belsazer met zijne geweldige wiert / als sy de schrijvende handt aende want saghen / ende de beduydinghe verstonden: niet dat ick van ghevoelen oft meyninge ben datmen tot de daet selve behoorde comen/of dien middel te gebruycken/ vastelick betrouwende dat God onse aenslagen sal seghenen ende eene volcomene verlossinghe geven / sonder dat wy der Godtloolse Turcken ofte Mooren hulpe behoeven te gebruycken/ maer ic wil seggen dat den schrick den Spaigniaert soude verbaest maken/als hy soude gedencken hoe dat den Coninck Don Rodrigo daer over ghevaren is.

Het schijnt ooc dat Godt de Heere ons den wegh wijst die hy wil dat wy henen sullen om tot eene volcomene verlossinge te comen/door de heerlicke victorien die hy ons in Oost Indien ende noch corts op de Custen van Spaignien verleent heeft. Ia het en is/soo langhe als de werelt gestaen heeft / noyt ghe-

hooꝛt / dat sulcken groot ghetal van Schepen als dese 10. oft 12. Jaren herwaerts na Oost-Indien zijn ghevaren / met soo weynigh verlies / sulcken oft diergelijcken grooten peryculeusen Reysen souden gedaen hebben. Ick en can my oock niet laten duncken dat de Heere daer toe sulcken miraculeusen seghen soude geven/alleenlick om dat wy souden rijck woꝛden ende weelderigh/ maer dat sulcx gheschiet tot zijns Naems eere/ op dat zijn Evangelium daer soude vercondight woꝛden/ ons tot een overtuyginge van groote ondanckbaerheyt teghens hem/indien wy daer niet van herten na en trachten.

Een yder can oock wel bedencken / wat groot vooꝛdeel dat het vooꝛ dese landen soude wesen / wanneerse hare Colonias in West-Indien mochten planten/ ende also hare trafficke daer stabilieren/ick geswijge/dat het heylige Evangelium onder de blinde Heydenen oock soude verbꝛeyt woꝛden/ ende Gods Kercke vooꝛt-geplant/t'welck is het vooꝛnaemste daer op behooꝛden gesien te woꝛden/welcke goede occasie wy niet en dienden te versuymen.

Ick meyne dat dese Landen oock noch so seer niet t'onder en zijn/oft souden wel middel vinden om coꝛts wat groots teghen den vyant te verrichten/ t'welck soude gheschieden/so de Steden/beneffens d'oꝛdinaire middelen/die het Lant heeft/ een deel van haer incomen/t'welck seer groot is / wilden besteden: dat alle onnoodige costen op het nauste wierden afgeschaft:datter nauwe toesicht wierde genomen/ dat de gemeene middelen niet en wierden gefraudeert/ ende de gemeente vermaent wat eene schandelicke dieverije het is / te stelen het gene dat tot bescherminghe van t'Vaderlant/ ende de ghemeene vꝛyheyt woꝛt ghegeven(waer van eenige dooꝛ onverstant niet veel wercx noch soude en maken): dat hem vooꝛders een ygelick in zijn Ampt wel quete/d'ooghe meer hebbende op het gemeen beste/als op zijn particulier pꝛofijt/ende dat de gene / die in faulte gevonden wiert/met alle rigeur aen lijf ende goet gestraft werde: dat d'overdaet die in Banquetten / Maeltijden / ende Cleederen ghedaen woꝛt/ met goede wetten wierde inden toom ghehouden / ende dat hem een yeder ter contrarien liberael thoonde / om het ghene hy aen sulcken overdaet verspaert/ tot der Ooꝛloghe te contribueren / want daer zijn verscheyden Landen daer d'Inwoonders wel ghelt hebben om hun dagelijcx dꝛoncken te dꝛincken/maer niet om wat te gheven tot bescherminge van hare vꝛyheyt ende leven. Wanneer dan een yeder sijne schuldige plight hier in na quame/t'ware seker dat wy meer middelen souden hebben als opt te vooꝛen / ende ghenoech om niet alleen d'Ooꝛloghe te mainteneren/ maer om die met Godes hulpe oock haest tot een ghewenscht eynde te bꝛenghen.

Wy zijn nu eenige Jaren herwaerts van onsen vyant hert gedꝛuct ende aenghetast gheweest/ maer hy/die ons gejaeght heeft/ heeft oock moeten loopen/ ende is so t'eynden asem ghecomen/dat hy heel ameghtich is/ende t'heeft hem hier in gegaen ghelijck de wꝛeede wilde dieren/die doot-bꝛaken/ ende teghens haer eynde schꝛickelick ghebeeren / ende t'schijnt dat sy het al vernielen sullen: maer wat is daer toe anders van nooden als een weynich tijts om haer haest den gheest te sien gheven? Alsoo hier oock/ den Spaigniaert siende dat hy ons gheen meester en conde woꝛden/ ende dat/in stede dat hy het ons soude vervueren/ wy hem souden verduert hebben / soo heeft hy zijn reste by gheset ende alle

sijne

zijne macht t'samen gebrocht om ons t'seffens te dempen. Maer wat isser gevolght? Hy heeft op het Binnen Ey ghesien/ maer t'Gansen Ey is hem ontloopen/ want hy heeft Oostende gewonnen met eenen ongheloofflicken cost ende verlies: daer tegens Sluys, Isendijck, Ardenborgh, ende andere plaetsen van veel meerder importantien verlooren/ daer by alle t'gene hy daer na noch heeft verovert / niet en mach vergheleken worden: soo dat hy daer mede anders niet en heeft wtghrecht / als zijn Vatken op de Giste te doen loopen: Waer toe den Marquis Spinola wel heeft geholpen/ die voor dese vereenighde Landen soo goeden Capiteyn is geweest als den Spaigniaert hier in t'Landt opt heeft gesonden / ende heeft haer om diversche redenen soo goeden dienst gedaen als eenigen anderen voor hem/ende onder andere/ om dat de voorgaende de Cappe wat sneden na dat sy het Laken hadden / maer desen heeft sulcken breeden riemen wt een ander mans Leder gesneden eñ zijnen meester het Gout so diere doen coopen/ dat hy/ om te vereryghen het gene dat hy verovert heeft/ hem haest heeft doen sien den bodem van alle zijne Coffers/ Cassen/ Kisten/ eñ Stock-beursen/ ende eyndelick so verre helpen brengen/ dat hy met zijne Crediteuren (doch sonder haer consent) heeft moeten accorderen/ ende zijn daghen maken / het welck (op hare wijse) heet een Decreet maken / maer onder ons Cooplieden noemen wy het Bancqeuroet-spelen: het schijnt dat den Coninc Spinola voor dese reyse onder d'ander Crediteuren niet en rekent / ende hem noch spaert tot eene beter gelegentheyt/ eñ dat hy nu noch sal betaelt worden/ om hem daer naer te beter te nijpen/ so hy hem eens ter deghe can vatten. Nu/ Godt hebbe lof/ het en is met ons noch so verre niet gecomen/ ende al comt het water aende lippen/ ten loopt noch inden mont niet.

Ende wy en moeten oock niet twijfelen/ maer vastelick betrouwen/ dat onsen goeden Godt/ die ons tot noch toe in onse rechtveerdige sake so genadelick heeft geholpen ende beschermt/ ons oock noch sal behoeden/ ende niet toelaten dat onse vyanden ons souden onderdrucken ende haren moetwille aen ons bedrijven/ maer om zijns H. Naems eere wil / ons eene goede verlossinge geven. Ende al waer het so dat ons alle wtterlicke middelen begaven/ ende geen menschelicke hulpe meer voor handen en ware / so moeten wy nochtans niet wanhopen/ maer ons betrouwen alleen op Godt setten. Want gelijck de Heere seyt door den Propheet Ieremia Cap. 17. vers. 5.

Vervloeckt is de man, die hem op menschen verlaet, ende hout vleesch voor sijnen arm, ende met sijner herten vanden Heere vvijcket, &c. ende vers 7. Ghezegent dierentegen is de man die hem op den Heere verlaet, ende de Heere zijn toeversicht is.

Het is wel waer/ dat / als wy aensien onse menichfuldige sonden ende overtredingen/ de cleyn-achtinge van Gods heylige woort/ dat den yver indē Godsdienst/ beneffens de Christelicke liefde seer vercout/ de gierichheyt/ overspel/ hoererije/ gulsicheyt / hoverdije / pracht ende prael ende andere sonden onder ons seer wassen eñ toe nemen/ so hebben wy wel oorsake om breesen / dat Godt ons daer om sal straffen/ eñ t'huys soecken / maer als wy ter contrarien in sien dat

 gelijcke

08119

gelijcke wel de cauſe/daer wy voor ſtrijden/rechtveerdich is / ſo hebben wy ooc oorſake te gelooven/dat hy/die een Godt der gerechticheyt is/onſe goede cauſe ſal voorſtaen / ende ſo wy noch gelijckewel in onſe ſonden volherden eñ voorts gaen/dat hem oock geene roeden en ſullen gebreken om ons te caſtijden. Ende tot beſluyt/antwoorde ick den genen/die ſeggen/dat God ons ſo wel inden vrede als in d'Oorloghe ſal connen beſchermen /dat hy ter contrarien ons ſoo wel door den vrede als door d'Oorloge ſal connen ſtraffen/ ende te meer ſo wy in deſe Vrede-handelingē yets doen dat tegen onſe ſchuldige plicht is.

Waer mede / mitſgaders t'ghene ick in in mijn voorgaende Diſcours verhaelt hebbe / genoechſaem meyne beweſen te hebben/dat de neeringe in de vereenichde landen door den Vrede ſal af nemen/d'wtgewekene weder vertrecken/ dat deſe landen ſullen verſwackt/ende den vyant verſterckt worden / dat inden Vrede weynighe verſekeringe is/ſoomen der wtgewekene vryheyt niet en ghedenckt / ende dat hare vryheyt de verſekeringe ende vaſticheyt voor deſen ſtaet is/dat ſulcx oock behoort verſocht te worden/ende met recht niet en mach ghewayghert zijn/ende geweygert zijnde / gheenen Vrede en behoort ghemaeckt te worden/datter oock noch middel genoech is/om door Godts hulpe met onſe goede nabueren d'Oorloge tot een gewenſcht eynde te brengen.

Jck moet bekennen/ dat ick alſoo gheene geleertheyt en hebbe/ noch de gave om met weynich woorden veel te connen ſegghen/ in deſen wat langher ben geweeſt als een Diſcours wel verheyſchte/ nochtans verhope/dat dē goethertigen leſer/alles ſal int goede nemen/ſiende dat den goeden yver/die ic tot mijn Vaderlant hebbe/de penne wat heeft doen vloeyen. So hier in yets can gevonden worden dat het ghemeen beſte mach dienſtelijck weſen / houde ick mijnen arbeydt voor wel beſteet / ſo niet/ſo en iſſer maer ſo veel moeyte verloren.

Den almachtigen Godt ende Vader biddende/dat hy om de verdienſten ſijnes Soons onſes Heeren Jeſu Chriſti wille / door ſijnen heyligen Geeſt in aller vromer Nederlanders herten alſoo wil wercken/datſe het talent-pont/ dat haer gegeven is/in deſe periculeuſe tijden niet inder aerden en begraven / maer t'ſelve openbaren/ende in het werck legghen mogen/ ende dat hy onſe Chriſtelijcke Overheyt met den Gheeſt der wijſheyt ende des Oordeels alſo begave/ datſe van alles wel ghewaerſchout zijnde/ de redenen van beyde ſijden teghens malcanderen ſtellende/een recht onderſcheyt mogen maken tuſſchen deen ende d'ander gevoelen/ eñ datſe alſo den goeden raet der ouden verkieſende/den quaden Raet van Roboams jonge Raetſ-lieden verworpen mogen/ op dat daer door ſijnen heyligen name gheloofte ende gepreſen worde/ſijn Kercke ende Ghemeente ghebouwdt / ende dat wy eyndelijck mochten vercrijghen eenen ghewenſten ſalighen Vrede: AMEN.

FINIS.

F605
U 87m

F608
U27r